

ONKO VÄKIVALLAN TEKIJÄN SUKUPUOLELLA MERKITYSTÄ ?

Työntekijöiden toimintatavat väkivaltaisissa parisuhteissa
Perheasiain neuvottelukeskustoissa

Sosiaalialan koulutusohjelma,
sosionomi yamk
Opinnäytetyö
16.4.2009

Lauri Anttila

Koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto	
Sosiaalialan ylempi amk -tutkinto			
Tekijä/Tekijät			
Lauri Anttila			
Työn nimi			
ONKO VÄKIVALLAN TEKIJÄN SUKUPUOLELLA MERKITYSTÄ? - Työntekijöiden toimintatavat väkivaltaisissa parisuhteissa perheasiain neuvottelukeskuksissa			
Työn laji	Aika	Sivumäärä	
Opinnäytetyö	Kevät 2009	50	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Tässä opinnäytteessä tutkin onko työntekijöillä erilaiset toimintatavat väkivaltaisten pariskuntien kanssa, kun väkivallan käyttäjä on mies tai nainen. Lähemmän tarkastelun kohteeksi valitsin väkivaltatyön periaatteisiin liittyvät teemat, uhrin turvallisuuden tarkistaminen, tekijän vastuuttaminen, työskentelyn eriyttäminen ja lapsen aseman huomioiminen. Tutkimusmenetelmäksi valikoitui eläytymismenetelmä. Eläytymismenetelmässä tutkittavia pyydetään kirjoittamaan pieni tarina annetun kehyskertomuksen jatkoksi. Eläytymismenetelmässä on tärkeää kehyskertomuksen variointi, eli kehyskertomuksia kirjoitetaan vähintään kaksi erilaista.</p> <p>Aineisto kerättiin vuoden 2008 maaliskuussa Helsingin ja Vantaan Perheasiain neuvottelukeskuksissa. Vantaalta vastauksia sain kuusi ja Helsingistä 12 kappaletta eli yhteensä vastauksia tuli 18 kappaletta. Molempiin kehyskertomuksiin yhdeksän vastausta.</p> <p>Tutkimus osoitti, että miesten ollessa väkivaltaisia, turvallisuus ja vastuunotto kulkevat käsikädessä. Työntekijöt tarkastelivat uhrin turvallisuutta sekä ottiko väkivallantekijä vastuuta toiminnastaan. Lasten tilanne tarkastettiin harvoin. Naisten ollessa väkivaltaisia turvallisuuden, vastuuttamisen ja eriyttämisen suhteen työntekijöiden toimintatavat vaihtelivat. Osa työntekijöistä toimi periaatteiden mukaisesti, mutta vaihtelu oli suurta. Myös naisten ollessa väkivaltaisia lasten tilanne tarkastettiin harvoin.</p> <p>Työntekijän on tärkeä tunnistaa omat sukupuoleen liittyvät asenteensa väkivaltatyössä. Koulutuksen lisääminen sekä erilaisten toimintatapojen opettelu ja työnohjaus ovat keskeisiä asioita väkivaltaisten parisuhteiden hoidossa. Koulutuksella ja työnohjauksella voidaan parantaa myös lasten asemaa.</p>			
Avainsanat			
Väkivalta, eläytymismenetelmä, sukupuoli, työntekijät, asenne			

Degree Programme in		Degree	
Social Services		Master of Social Services	
Author/Authors			
Lauri Anttila			
Title			
DOES GENDER MATTER? - Non-Active Role Play Analysis of Family Counsellors' Working Habits			
Type of Work	Date	Pages	
Master's Thesis	Spring 2009	50	
<p>ABSTRACT</p> <p>In this thesis I aimed to examine whether family counsellors had different procedures when working with couples using violence when the user of violence was a man or a woman. As a research method I chose to apply the non-active role play model, where the examinees were given a short pre-story and they were asked to continue writing it. The pre-stories were varied so that there were two different pre-stories: in the first one the man was violent, and in the other one the violent partner was a woman.</p> <p>In March–April 2008 eighteen family counsellors from Helsinki and Vantaa Family Counselling Centres were given one of the pre-stories and they were asked to write a continuum to it. The analysed materials consisted of 18 stories, six from Vantaa and 12 from Helsinki. For both pre-stories I got nine answers. In the analysis I applied the principles of working with violent couples: security of the victim, responsibility of the violent person, separate working and consideration of the children's situation.</p> <p>The study results indicated that when the violent person was a man, the family counsellors focused on the responsibility of the violent person and security issues. They did not check the children's situation in the family very often. In the case when a woman was acting violently the counsellors' working habits with the couples varied. Some used the principles of working with violent couples and others did not. They did not check the children's situation, either.</p> <p>Family counsellors should recognize their own gender related attitudes while working with violent couples. Particularly, they should be encouraged to check the safety and responsibility issues and the children's situation in the family. Increased possibilities of education to increase working skills with violent couples and the counsellors' own supervision are important means for better treatment.</p>			
Keywords			
violence, non-active role play, gender, family counsellor, attitude			

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1. JOHDANTO	1
2. PERHEASIAIN NEUVOTTELUKESKUS TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ	3
3. LÄHISUHDEVÄKIVALLAN MÄÄRITTELY	4
4. FEMINISTINEN VÄKIVALLAN SELITYSMALLI JA SYSTEEMITEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
4.1. Feministinen väkivallan selitysmalli	6
4.2. Systeemiteoreettinen viitekehys	7
4.3. Väkivaltatutkimuksen kehitys Suomessa	8
5. VÄKIVALLAN KANSSA TYÖSKENTELEY	9
5.1. Lähisuhdeväkivallan kanssa työskentelevät tahot	9
5.2. Työskentelyperiaatteet väkivaltaisissa parisuhteissa	10
5.3. Työskentelymuodot	13
5.3.1. Psyko-, kriisi- ja traumaterapia	13
5.3.2. Koulutuksellinen työskentelymalli	14
5.3.3. Verkostotyö uhrien ja tekijöiden kanssa	15
5.3.4. Pariterapeuttinen työskentely	16
5.3.5. Ryhmäterapiat väkivallan hoidossa	18
5.3.6. Väkivallan vaikutus lapsiin	19
6. TUTKIMUSTEHTÄVÄ	20
7. MENETELMÄT JA AINEISTO	21
7.1. Tutkimusmenetelmän valinta	21
7.2. Eläytymismenetelmä	22
7.2.1. Tutkimusmenetelmä	22
7.2.2. Eläytymismenetelmän analyysitavat	23
7.2.3. Tarinoiden teemoittelua	23
7.3. Kehyskertomukset	24
7.4. Aineiston keruu	24
7.5. Tarina-aineiston analysointi	26
8. TULOKSET	27
8.1. Väkivaltatyön periaatteiden toteutuminen tässä tutkimuksessa	27
8.2. Uhrin turvallisuuden tarkistaminen	27
8.3. Työntekijöiden suhde tekijän vastuuttamiseen	28
8.4. Työskentelyn eriyttäminen ja hoitoon ohjaus	31
8.5. Lasten aseman huomioiminen	33
8.6. Yhteenveto	34
8.6.1. Turvallisuus	34
8.6.2. Vastuu	35
8.6.3. Eriyttäminen	36
8.6.4. Lapset	36

9. JOHTOPÄÄTÖKSET	36
10. POHDINTA	39
LÄHTEET	47

1. JOHDANTO

Viime vuosina lähisuhdeväkivalta on ollut yhä enemmän esillä julkisuudessa. Lähisuhdeväkivallan ehkäisy oli vuosina 2004 - 2007 sosiaalialan valtakunnallisena kehittämishankkeena. Lähisuhdeväkivallasta on julkaistu paljon kirjallisuutta ja tutkimusta. Näyttää siltä, että miehistä väkivallantekijöinä ja naisista uhreina on tehty useita tutkimuksia (esimerkiksi Piispa - Heiskanen - Kääriäinen - Siren 2006 ja Nyqvist 2001). Sen sijaan naisista väkivallan tekijöinä ja miehistä uhreina on vähän tutkittua tietoa ja kirjallisuutta (Lattu 2008). Varsin vähän tietoa löytyy myös lähisuhdeväkivallasta, joissa molemmat käyttävät väkivaltaa (Flink 2006: 29).

Lähes kaikissa läheteoksissa, joissa puhutaan väkivallasta, todetaan, että naisetkin ovat väkivaltaisia. Kuitenkin työskentelytavoissa ja menetelmissä pääsääntöinen lähtökohta on väkivallan kohteeksi joutuneiden naisten ja väkivaltaisten miesten auttamisessa. (Kaitue - Noponen - Släen 2007.) Aivan tämän työn valmistumisen loppuvaiheessa ilmestyi Ensi- ja turvakotien liiton Vaiettu naiseus -projektin raportti, joka avaa keskustelua naisten väkivaltaisuudesta ja sen käsittelemisestä (Törrönen 2009).

Työssäni perheneuvojana Vantaan Seurakuntayhtymän Perheasiain neuvottelukeskuksessa tapaan usein pariskuntia, joiden ongelmana on toisen väkivalta toista kohtaan. Useimmiten väkivallan tekijä on mies, mutta enenevässä määrin myös naiset käyttävät väkivaltaa puolisoaan kohtaan.

Työssäni olen myös havainnut, että käytännöt ja työtavat väkivalta-asiakkaiden kanssa vaihtelevat. Mielestäni on tärkeää, että kaikki osapuolet, niin väkivaltaiset kuin uhrinkin, saavat mahdollisimman hyvää apua ja hoitoa ongelmiinsa asemastaan väkivaltatilanteesta ja sukupuolestaan riippumatta. Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää työntekijöiden työskentelytapoja ja -malleja väkivaltaongelmien kanssa Perheasiain neuvottelukeskuksissa.

Tämä työ etenee siten, että toisessa luvussa kuvaan Perheasiain neuvottelukeskuksia toimintaympäristöinä erityisesti lähisuhdeväkivallan parissa työskentelyssä. Kuvaan lyhyesti myös asiakkaaksi tulo prosessia ja kuinka työskentely yleensä lähtee käyntiin.

Luvussa kolme määrittelen lähisuhdeväkivaltaa lyhyesti. Määrittelyn apuna käytän Yhdysvalloissa kehitettyä valta- ja kontrolliympyrää.

Neljännessä luvussa kuvaan feminististä väkivallan selitysmallia sekä systeemistä viitekehystä ja ajattelua terapiassa. Lisäksi taustoitan väkivaltatutkimuksen kehitystä Suomessa.

Viides luku käsittelee väkivallan kanssa työskentelyä. Ensiksi kartoitan hieman väkivallan kanssa työskenteleviä tahoja. Sen jälkeen käyn läpi erilaisia työskentelymalleja väkivallan tekijöiden, heidän uhriensa ja lasten kanssa.

Luvussa kuusi määrittelen tutkimustehtävän. Rajaan myös tässä luvussa tämän työn ulkopuolelle jotain lähisuhdeväkivaltaan läheisesti liittyviä teemoja, kuten lapsiin ja vanhuksiin kohdistuvan väkivallan.

Luvussa seitsemän kuvaan aineiston ja käyttämäni menetelmän sekä siihen liittyvän teoreettisen perustan. Aineiston analyysitavan ja miksi olen näihin ratkaisuihin päätenyt, perustelen myös tässä luvussa.

Luku kahdeksan käsittelee tutkimuksen tuloksia. Eritellyn tulososion lopussa on yhteenveto tutkimuksen tuloksista.

Yhdeksännessä luvussa teen johtopäätöksiä tutkimustuloksista. Mitä tulokset tarkoittavat ja mistä ne mahdollisesti johtuvat.

Kymmenes luku on pohdintaa tutkimuksesta ja tuloksista, tutkimusmenetelmän luotettavuudesta, nykyisistä työkäytänteistä väkivaltaisten parisuhteiden kanssa ja minkälaisiin pohdintoihin ja valintatilanteisiin työntekijä mahdollisesti joutuu työskennellessään väkivaltaa käyttävien pariskuntien kanssa. Lopuksi pohdiskelen, minkälaisiin asioihin tulisi tulevaisuudessa kiinnittää huomiota sekä mitä tulisi tutkia lisää.

2. PERHEASIAIN NEUVOTTELUKESKUS TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

Suomessa toimi vuonna 2006 kaikkiaan 42 perheasiain neuvottelukeskusta. Neuvottelukeskuksissa perheneuvojina työskenteli 158 työntekijää ja 34 vastaanotto sihteeriä. Perheasiain neuvottelukeskuksissa hoidollisen työn kokonaismäärä vuonna 2005 oli lähes 97 500 moduulia (moduuli on 45 minuuttia kestävä hoitajakso). Asiakkaita kävi noin 17 500. Valtaosa asiakkaista oli lapsiperheitä. Suurin asiakkaiden ilmoittama tulosyö oli parisuhteen ristiriitaisuus. (Kirkon tilastollinen vuosikirja 2007.)

Asiakkaat käyvät perheasiain neuvottelukeskuksissa muutaman kerran keskusteluista pitkiin pari- ja perheterapiaprosesseihin, asiakassuhteen kesto mietitään aina tapauskohtaisesti. Valtaosa työskentelystä tapahtuu pariskuntien kanssa pariterapiana, tai jos kysymyksessä on erotilanne, niin perheasiain sovitteluna. Valtaosa perheneuvojien työstä on pariterapiaa. Työntekijät ovat saaneet yksilö-, pari- tai perheterapian koulutuksen, osalla on lisäksi työhjoajaajan koulutus.

Perheasiain neuvottelukeskuksen yhteistyökumppaneita ovat muun muassa seurakunnat, sosiaalikeskusten lastensuojelun työntekijät, mielenterveystoimistot, A-klinikat, neuvolat, turvakodit, Ensi- ja turvakotien liiton Jussi-työ, Lyömätön Linja, perheneuvolat, väkivaltaa kokeneiden naisten ryhmä, sekä poliisi ja terveyskeskukset. Niistä asiakkaita ohjataan perheasiain neuvottelukeskuksiin saamaan apua parisuhteen kysymyksiin. Joissain kunnissa perheasiain neuvottelukeskuksset ja kunnat ovat tehneet ostopalvelusopimuksen, jossa kunnat ostavat perheneuvalapalveluita neuvottelukeskuksilta.

Asiakkaan ottaessa yhteyttä neuvottelukeskukseen, vastaanottosihteeri haastattelee asiakasta tämän elämäntilanteesta. Osa asiakkaista kertoo suoraan vastaanottohaastattelussa yhteydenoton syyksi parisuhdeväkivallan. Vastaanottosihteeri saattaa myös kysyä soittajalta onko parisuhteessa väkivaltaa. Jos soiton aikana käy ilmi, että parisuhteessa on väkivaltaa, vastaanottosihteeri voi jo tässä vaiheessa ohjata asiakkaat erityisavun piiriin, kuten Lyömättömään linjaan tai Jussi- työntekijöille. On myös mahdollista yrittää järjestää asiakkaille kriisiaika, jolloin väkivallan tekijään on mahdollista luoda sitouttavampi kontakti.

Puhelinhaastattelussa saatujen tietojen pohjalta asiaa pohditaan seuraavaksi viikoittaisessa asiakaskokouksessa. Helsingin Perheasiain neuvottelukeskuksesta toimintalinjana on, että jos vastaanottohaastattelussa käy ilmi, että perheessä on väkivaltaa, järjestetään molemmille puolisoille oma työntekijä. Työskentelymuoto määräytyy sen mukaan, ovatko molemmat asiakkaat tulossa keskusteluun vai vain soittaja. Asiakaskokouksessa päätetään millaisella työntekijäkokoontamalla pariskunta tavataan. Usein neuvotteluun pyritään saamaan mies- naistyöpari.

Joskus parisuhteessa tapahtuva väkivalta tulee ilmi vasta pari terapian aikana perheneuvojan kysyessä asiaa, asiakkaan itsensä esiin nostamana suorana tai epäsuorana viittauksena. Tällöin perheneuvojan on mahdollista pyytää toinen perheneuvoja työpariksi seuraavaksi kerraksi. Asiasta luonnollisesti keskustellaan ensin asiakkaiden kanssa.

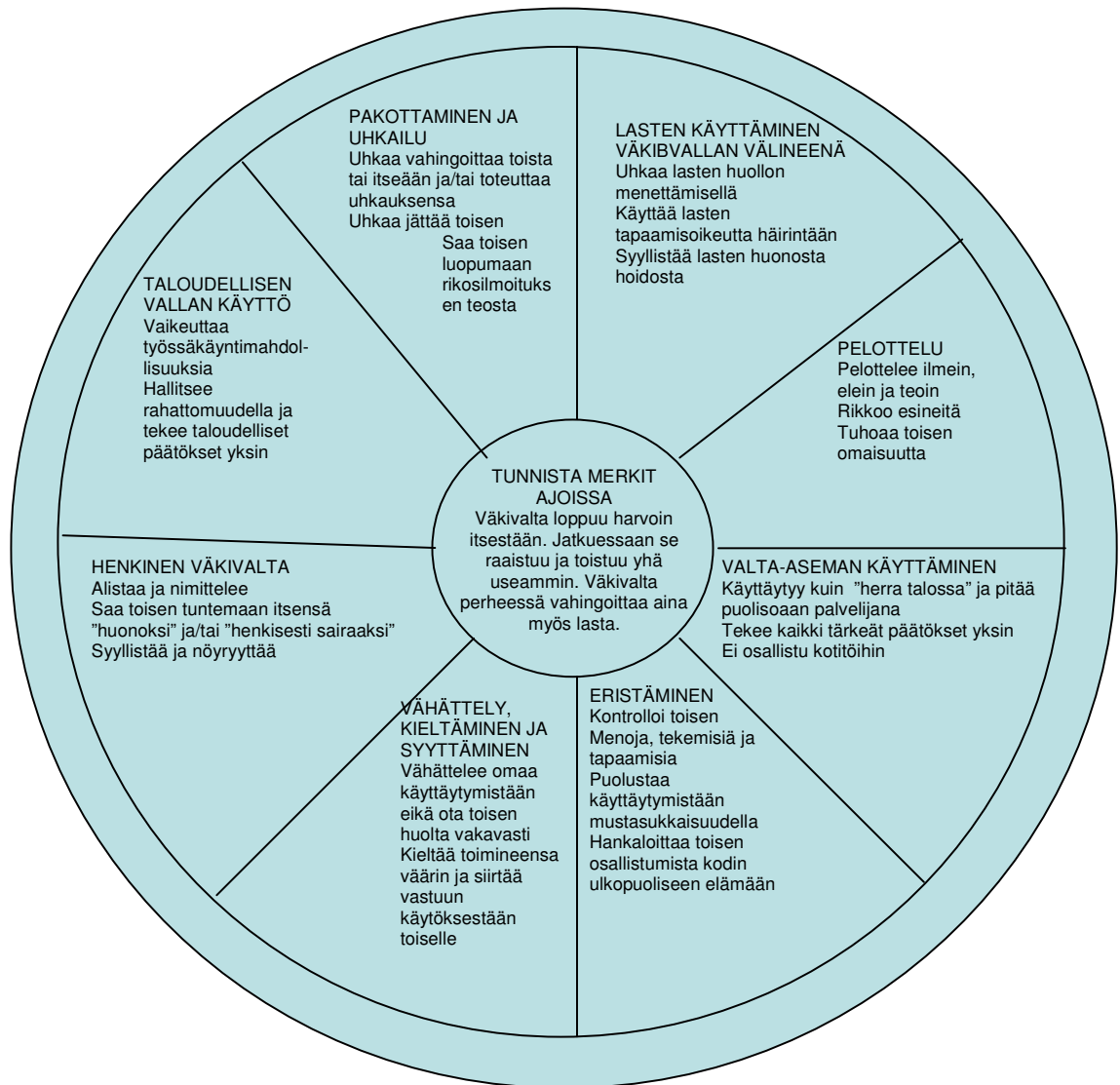
Jos parisuhteessa esiintyy pelkoa ja toinen osapuoli kokee tilanteen uhkaavaksi tai muuten epävarmaksi, työntekijät voivat jatkaa tapaamisia asiakkaiden kanssa erillistyöskentelynä. Tällöin miestyöntekijä jatkaa työskentelyä miehen ja naistyöntekijä naisen kanssa. Toisaalta mitään estettä ei ole sille, että molemmat työntekijät ovat samaa sukupuolta. Pariterapiaan voidaan palata vasta siinä vaiheessa, kun se on kaikkien osallistujien mielestä turvallista.

3. LÄHISUHDEVÄKIVALLAN MÄÄRITTELY

Aggressiivisuus on eräs ihmisen luontaisista reagoititavoista. Sen avulla tuomme esille ja säätelemme erilaisia tarpeita, toiveita, pettymyksiä ja konflikteja (Antikainen 1999: 195.) Väkivallalla tarkoitetaan destruktiivista tapaa ilmentää aggressiota (Nyqvist 2001: 120).

Lähisuhdeväkivalta on laaja termi väkivallalle, jossa tekijä ja uhri ovat tai ovat olleet läheisessä suhteessa toisiinsa. He voivat olla entisiä tai nykyisiä avo- tai aviopuolisoita, seurustelukumppaneita, sisaruksia, vanhempia tai lapsia toisilleen. (Kaitue - Noponen - Slåen 2007: 12.)

Tässä tutkimuksessa tarkoitan väkivallalla vallankäyttöä sen monissa eri muodoissa, myös kontrollointia. Eräs käyttökelpoinen tapa kuvata lähisuhdeväkivallan moninaisuutta ja dynamiikkaa on Yhdysvalloissa 1990-luvulla kehitetty valta- ja kontrolli ympyrä.

Kuvio 1. Mukailtu näkemys valta- ja kontrolli ympyrästä (Kaitue ym 2007)

Kuvio 1. kuvaa väkivallan vallan ja kontrollin muotoja. Ympyrän kehys kuvaa fyysisistä väkivaltaa, mikä voi olla tönimistä, läpsimistä, liikkumisen estämistä, kiinnipitämistä, tukistamista, nyrkillä, kädellä tai jollain esineellä lyömistä, potkimista tai kuristamista. Se luo pelkoa ympärilleen ja väkivallan uhka toimii vallan välineenä. Valta- ja kontrolliympyrän kahdeksan sektoria kuvaavat erilaisia vallan käytön ja kontrolloinnin tapoja. Kuvio ei ole täydellinen, vaan siitä puuttuu esimerkiksi seksuaalinen ja hengellinen väkivalta.

Näitä teemoja on tutkittu laajasti, muun muassa Flink 2006, Husso 2003, Koski 1999 ja Lehtonen - Perttu 1999. Tässä tutkimuksessa esille tulevat väkivaltatyön periaatteet liittyvät valta- ja kontrolliympyrässä oleviin sektoreihin. Uhrin turvallisuuden tarkistaminen viittaa kaikkiin, mutta ennen kaikkea pelottelu- ja valta-aseman käyttämisen sektoreihin, vähättely, kieltämis- ja syyttämissektori taas tekijän vastuuttamiseen. Tekijän vastuuttaminen tekemisistään sisältää kuitenkin kaikki sektorit. Lisäksi on hyvä muistaa, että fyysisen väkivallan uhka on koko ajan läsnä ja vaikuttaa asiakkaiden olemiseen myös terapiassa.

4. FEMINISTINEN VÄKIVALLAN SELITYSMALLI JA SYSTEEMITEOREETTINEN VIITEKEHYS

4.1. Feministinen väkivallan selitysmalli

Feminismi on eräänlainen sateenvarjokäsite, joka kattaa alleen hyvinkin monenlaisia teoreettisia lähestymistapoja yhteiskuntaan sekä miesten ja naisten välisiin suhteisiin. Sukupuolten välinen ja sisäinen epätasa-arvo johtuu patriarkalisesta ja heteronormatiivisesta valtajärjestelmästä. Feminismin tavoitteena on vapauttaa naiset ja miehet näistä sukupuoleen liittyvistä eriarvostavista rakenteista. Feminismin perimmäisenä tavoitteena on emansipaatio, ihmisten vapauttaminen yhteiskunnallisten rakenteiden ja niiden tuottaman eriarvoisuuden sorrosta. (Sosiaalidemokraattiset opiskelijat ry.) Sorron näkökulma tuottaa näkyväksi väkivallan sukupuolittuneisuuden, jossa miesten ja naisten erilaisuus väkivallan toimijoina ja uhreina tuo näkyväksi miehisen vallan ja naisten alistuksen (Aapo – Koivunen – Rossi - Saarikangas toim. 2002: 208). Feministinen tutkimus korostaa myös uhrinäkökulmaa. Tällöin väkivallasta seuraava valta tulee väkivallan luonteesta aiheuttaa pelkoa uhrissa. (Aapo ym 2002: 218.)

Naisiin kohdistuva väkivalta on väline, jota käytetään naisten alistamiseen ja joka on merkittävä este sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumiselle. Miesten väkivallan harjoittaminen on pitkälti historiallisesti legitimoitu ja kulttuurisesti institutionalisoitu, minkä seurauksena miesten on naisia vaikeampaa vastustaa väkivaltaista käytösmallia. Myös nainen voi harjoittaa miehisiä väkivallan muotoja. (Ronkainen 2002: 207-219.)

Naisiin kohdistuva väkivalta on väkivaltaa, joka kohdistuu naisiin juuri heidän sukupuolensa takia. Se on monimuotoinen käsite, jonka voidaan nähdä kattavan esim. vaimon "kurittamisen", ei-toivottujen tyttölasten murhaamisen, tyttöjen sukupuolielimien silpomisen, joukkoraiskaukset sota-aikana, sekä myös seksiteollisuuden. Näissä esimerkeissä tulee esiin naisiin kohdistuvan väkivallan ydin. Se on naisiin kohdistuva väkivalta naisten ihmisoikeuksien rikkomisena, jonka perustana on naisten alistainen asema mieheen nähden. Naisen ruumis on patriarkaatin kontrollin kohde, ja sen pahoinpitelemisen tarkoitus on ylläpitää vanhaa sukupuolijärjestelmää, jossa mies hallitsee naista. Naisiin kohdistuva väkivalta on este tasa-arvon, kehityksen ja rauhan saavuttamiselle. (Eurofem.)

Myös Hintikka (Hintikka 1999: 224) viittaa feministisen teorian edustajiin, joiden mukaan parisuhdeväkivalta on miehen yritys lisätä ja lujittaa miehistä valtaa tilanteessa, jossa hän pelkää menettävänsä erillisyytensä vaimoonsa. Tällöin väkivalta toimii eräänlaisena pseudoratkaisuna tilanteessa, jossa mies tuntee itselleen vieraita eli naisellisia tunteita, joita ovat esimerkiksi riippuvuus ja pelko.

4.2. Systemiteoreettinen viitekehys

Systemiseen näkökulmaan liittyy ajatus sirkulaarisesta kausaliteetista. Koska kuitenkin valta on lineaarinen käsite, se tuottaa vaikeuksia systemisesti ajatteleville perhe- ja pariterapeuteille. Systemisen perheterapian lähtökohta on ajatus siitä, että systeminen perhe- tai pariterapia perustuu vuorovaikutukseen ja vastavuoroisuuteen systemissä. Hintikka viittaa Batesoniin, jonka mukaan interaktiivisen systeemin kaikki osat vaikuttavat toisiinsa, eikä yksikään osa voi kontrolloida toista. Riippumatta tiedostamisestamme tai sen puutteesta, olemme osallisena muun muassa perheemme ja parisuhteemme sirkulaarisissa kehissä. Tällöin lineaarinen kausaaliteetti tulee mahdottomaksi. Lähisuhdeväkivallan kohdalla tämä tarkoittaisi, ettei kukaan perheenjäsen voisi syyttää itseään tai toista tapahtuneesta, koska silloin yksilöllä olisi yksipuolinen lineaarinen valta toista systeemin osasta kohtaan. (Hintikka 1999: 223-224.)

4.3. Väkivaltututkimuksen kehitys Suomessa

Parisuhteessa ja perheessä oleva väkivalta nousi sosiaalisesti ongelmaksi 1970-luvulla. Sen määrittely ongelmaksi ja esiin nostaminen tapahtui paljon niin sanottujen toisen aallon feministien toimesta. Tähän liittyi feministinen tutkimus, jonka tiimoilla kehiteltiin tulkintoja miesten naisiin kohdistamasta väkivallasta. Suomessa aihe nousi keskusteluun myöhemmin samalla vuosikymmenellä, tosin terminä käytettiin perheväkivaltaa. Huomio kiinnittyi aluksi perhesuhteisiin, perheen sisäiseen vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen huono-osaisuuteen. Väkivalttaa käsiteltiin sukupuolineutraaleilla termeillä ja väkivaltaa pidettiin kahden tasaväkisen riitelijän välisenä riitelynä. (Keskinen 2008: 13–14.)

1990-luvulle tultaessa asiaa alettiin nähdä toisin ja Suomessa alettiin puhua ulkomaisten oppien mukaisesti naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Tämä nosti esiin sukupuolittuneisuutta ja valtanäkökulmia käsittelevän tutkimuksen tarpeen.

1990-luvun lopulla ja vuosituhaten vaihteessa alkoi kaksi väkivallan nykyisen käsityksen ja työskentelyn kannalta merkittävää hanketta, joista toinen – Stakesin vetämä Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy -projekti keskittyi tiedottamiseen ja väkivaltatyön käytänteiden kehittämiseen sekä toinen tutkimuksen rahoittamiseen eli Suomen Akatemian Valta, väkivalta ja sukupuoli – tutkimusohjelma.

Suomessa on siis väkivallan sukupuolittuneisuutta koskeva tutkimus lähtenyt käyntiin vasta varsin myöhään verrattuna muihin Euroopan maihin, eli 1990-luvulla laajentuen 2000-luvulla. Keskinen (Keskinen 2008: 15) viittaa Husson (Husso 2003) ja Ronkaisen (Ronkainen 1999) tutkimuksiin ja toteaa suomalaisen sukupuolittuneen väkivallan tutkimuksen etsivän uusia lähestymistapoja yhdistelemällä viimeisintä feminististä teoreettista keskustelua varhaisempiin feministisiin väkivaltututkimuksen näkemyksiin. Ensi- ja turvakotienliiton Vaiettu Naiseus- projektin loppuraportti on avaamassa uusia näkökulmia naisten väkivaltaisuutta käsittelevälle tutkimukselle.

Naisten kokeman väkivallan tutkimuksen aktivoitumiseen liittyy myös Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan ja Tilastokeskuksen yhdessä tekemä miesten naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyyttä kartoittanut tutkimus Usko, toivo ja Hakkaus (Heiskanen – Piispa 1998). Tutkimuksen esiin nostamat tiedot naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä

tekivät aiheesta keskustelun julkisuudessa enemmän mahdolliseksi, kun oli tutkittua tietoa mihin nojata. (Näre – Ronkainen 2008: 24.)

Naisten parisuhteessa tekemää väkivaltaa on Suomessa tutkittu vasta vähän. Lattu (Lattu 2008) on tutkinut naisten parisuhteessa puolisoihinsa ja perheessä lapsiinsa käyttämää väkivaltaa. Hän toteaa väkivallan usein, joskaan ei aina liittyvän naisten parisuhteessa kokemaan väkivaltaan. (Lattu 2008: 188.)

5. VÄKIVALLAN KANSSA TYÖSKENTELEY

5.1 Lähisuhdeväkivallan kanssa työskentelevät tahot Suomessa

Lähisuhdeväkivallan parissa työskentelevät useat viranomaiset ja järjestöt, kuten Kuntien sosiaalitoimet ja niissä erityisesti lastensuojelun työntekijät, kuntien perhe- ja nuorisoneuvolat, Ensi- ja turvakotienliiton turvakodit eri työmuotoineen muun muassa Jussi-työ sekä Vaiettu naiseus- työmuodot, evankelis-luterilaisen kirkon Perheasiain neuvottelukeskukset sekä näiden lisäksi monet muut toimijat ja järjestöt esimerkiksi Maria- instituutti ja Miessakit muutamia esimerkkejä mainitakseni. Lisäksi terveyskeskuksen työntekijät ja poliisit kohtaavat työssään jatkuvasti lähisuhdeväkivaltaa ja heillä on kyseisiin tilanteisiin omat toimintaohjeensa.

Sosiaalitoimen ja erityisesti lastensuojelun työntekijöiden on tuettava vanhempia kasvatustehtävässään sekä tarjottava heille riittävää apua (Lastensuojelulaki 4§). Lastensuojelulaissa on myös määritelmät viranomaisten ilmoitusvelvollisuudesta, jos työntekijällä on syytä epäillä, että lapsen kehitys tai terveys vaarantuu.

Kuntien perhe- ja nuorisoneuvoloiden tavoitteena on tukea ja turvata lasten, nuorten ja perheiden kehitystä ja tulevaisuutta. Perheneuvoloiden palvelut ovat vapaaehtoisia ja maksuttomia kuntien asukkaille. (Vantaa). Perheneuvolat järjestävät myös väkivaltaa nähneille ja kokeneille lapsille ryhmämuotoista toimintaa. Vanhempien on myös mahdollista saada henkilökohtaisia käyntejä.

Ensi- ja turvakotienliitto tarjoaa väkivallan uhreille ja heidän lapsilleen sekä tekijöille omat työskentelymuotonsa. Työskentelyn tavoitteena on katkaista väkivallan kierre.

Lähtökohtana heillä on lapsen edun turvaaminen. Turvakodit ehkäisevät perheväkivaltaa ja sen haittojen syvenemistä tarjoamalla kriisiapua sekä turvaa väkivallan uhreille ja lapsille. Turvakotien lapsityö työskentelee väkivallan vaikutuspiiriin joutuneiden lasten kanssa. Jussi-työ antaa tukea miehille väkivaltakierteen katkaisemiseksi. Lyömätön Linja Espoossa on Naisten Apu Espoossa ry:n tarjoama palvelu ja sen tarkoituksena on tukea miehiä väkivallattomuuteen. Rikosuhripäivystys tarjoaa tukea ja neuvoja rikoksen tai rikosyritysten kohteeksi joutuneille. (Ensi- ja turvakotienliitto)

Kirkon perheneuvonta tarjoaa mahdollisuuden selvittää parisuhteeseen, perheeseen ja omaan elämään liittyviä kysymyksiä. Myös Perheasiain neuvottelukeskusten palvelut ovat maksuttomia. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko). Myös perheneuvonnassa on mahdollisuus tavata jokaista yksin, parina ja perheenä.

Maria-instituutissa on toiminut Demeter-työmuoto joka on suunnattu erityisesti naisille, jotka käyttävät tai pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa. Heidän työmuotoinaan ovat puhelinpäivystys, yksilökeskustelut ja vertaisryhmätoiminta. (Maria-akatemia.)

Miessakkien Lyömätön linja on työmuoto läheisiään kohtaan väkivaltaisille miehille. Heidän työmuotoinaan on yksilötyöskentely ja ryhmämuotoinen työskentely. Ryhmiin voi osallistua yksilötyöskentelyn kautta. (Miessakit.)

Työmuodot voivat myös tukea toisiaan esimerkiksi siten, että koko perhe käy perheneuvolassa, mies Jussi-työssä ja nainen Demeter-työmuodossa. Lapsille on lisäksi omia ryhmämuotoisia toimintoja esimerkiksi perheneuvoloissa.

5.2. Työskentelyperiaatteet väkivaltaisissa parisuhteissa

Ensimmäinen tehtävä lähisuhdeväkivaltaa kohdatessa on taata uhrin turvallisuus. Nykyisen käsityksen mukaan pari- ja perheterapeuttinen lähestymistapa saattaa antaa tekijälle ja uhrille mielikuvan siitä, että väkivalta johtuu parisuhteen vuorovaikutusongelmista ja siirtää näin tekijän vastuun pois hänestä suhteen ongelmiin. (esim. Säävälä 2006, Rautava - Perttu 2002.) Tämä voi uhriuttaa uhria entisestään, jos hän kokee, että syy puolison väkivaltaiseen käytökseen on hänessä.

Uhrien auttamisessa joudutaan miettimään turvallisuutta ja henkistä vointia. Paritapaamisten järjestäminen ei ole soveliaista alkuvaiheessa, vaikka väkivaltaa tehnyt mies pitäisi sitä tärkeimpänä tavoitteenaan. (Säävälä ym. 2006: 75.) Jos uhri on nainen, Lehtosen (Lehtonen-Perttu 1999: 77–78) mukaan väkivallasta on hyvä kysyä häneltä suoraan. Kysymystä ei hänen mukaansa kuitenkaan pitäisi esittää väkivallantekijän läsnä ollessa, sillä se saattaa asettaa uhrin vaaraan. Yllön (1994: 223) mukaan terapeuttien tulisi nähdä väkivallan vakavuus ja yleisyys. Jos he eivät kysy asiasta suoraan, ei terapiasta ole uhrille juurikaan apua. Jokaisen työntekijän tulisi tunnistaa perheväkivallan olemassaolo ja sen havaitessaan huolehtia, että perheen kaikki jäsenet saavat tarvitsemaansa tukea ja apua. (Väkivaltaisten 1998: 4.)

Toinen tärkeä tehtävä työntekijällä on väkivallan tekijän kohtaaminen. Väkivallan tekijän auttamisen lähtökohtana pitäisi olla se, kuinka auttaa häntä luopumaan väkivallastaan. Tätä varten tekijän tulisi kyetä ottamaan vastuu teostaan. Se, että tekijä kykenee ottamaan vastuun tekemisestään, eikä selittele sitä toisen tai jonkun muun syyksi, on edellytys työskentelyn etenemiselle. Joskus väkivallantekijän kanssa täytyy tehdä paljonkin töitä, että hän ottaa vastuun käytöksestään itselleen ja alkaa toimia sen mukaisesti. Tämä vaatii usein työskentelyä tekijän kanssa erillään uhrista. Tällöin vältytään syyllistämisasetelmalta ja samalla voidaan taata molemmille vapaammat mahdollisuudet puhua omista kokemuksistaan.

Kolmas työntekijän muistettava asia koskee perheen lapsia. Jos perheessä on lapsia, väkivalta koskettaa aina myös heitä. Työntekijöiden tulisikin aina tarkistaa onko perheessä lapsia ja kuinka he voivat. Perheessä, jossa on väkivaltaa, myös lasten mahdollisuus joutua väkivallan uhreiksi on kasvanut. (Oranen 2001: 45–46; Eskonen 2005: 25.)

Työntekijällä tulisi myös olla tietoa, kuinka toimia, jos perheeseen kuuluu alaikäisiä lapsia. Vanhempien kanssa tulisi keskustella siitä, että lapsi kärsii, vaikka väkivalta ei kohdistuisikaan suoraan häneen. Lapsia tulisi olla myös mahdollisuus tavata. Työntekijä on myös velvollinen tekemään lastensuojeluilmoituksen, jos hänellä nousee huoli lapsen hyvinvoinnista.

Kohdatessaan lähisuhdeväkivaltaa työntekijän on oltava tietoinen omasta näkemyksestään ja suhtautumisestaan parisuhteeseen ja sen sisällä tapahtuvaan

väkivaltaan. Neutraali asennoituminen ja tuki menevät helposti sekaisin moraalisten näkemysten kanssa. Lähisuhdeväkivallan kohtaamisen hankaluus saattaa piillä asennoitumisessamme. Samalla kun tuomitsemme väkivallan yleensä, saatamme olla sitä mieltä, että parisuhteessa tapahtuva väkivalta johtuu parisuhteen vuorovaikutusongelmista (Nyqvist 2001: 10).

Ammatillisen työ otteen tulisi perustua asiakkaan kuulemiseen ja vastuulliseen työntekoon, joka perustuu hoitosuhteeseen, jota asiakas on osaltaan vapaaehtoisesti luomassa, muuten vaarana on asiakkaan manipulointi. Tällöin lähisuhdeväkivaltaa kokenut asiakas voi joutua autoritaarisesta parisuhteesta autoritaariseen auttamissuhteeseen. (Flink 2006: 124.)

Työntekijällä tulee olla myös mahdollisuus keskustella omista asenteistaan väkivaltaan (Väkivaltaisten 1998: 4). Väkivallan kanssa työskentelevien tulee olla tarkkana sijaistraumatisoitumisen kanssa. Jos näin käy, työntekijä menettää etäisyyden uhriin. Tällöin uhrin ja tai uhrien kokemukset alkavat vaikuttaa työntekijän työskentelyyn ja joskus jopa persoonaan. Perheasiain neuvottelukeskustoissa työntekijöille on järjestetty sekä henkilökohtaista että ryhmätyönohjausta tällaisten asioiden pohtimista varten. Työnohjauksella voi olla suuri merkitys sijaistraumatisoitumisen ehkäisemisessä ja välttämässä.

Asiakkaiden välisen väkivallan luonne ja työntekijöiden omat lähestymistavat vaikuttavat siihen, millaisia työmenetelmiä kunkin valitsee asiakkaan kanssa tehtävän työn lähtökohdiksi. Lähisuhdeväkivallan uhrien ja tekijöiden kanssa tehtävässä työssä on useita lähestymistapoja. Tutkimus alkoholiongelmiaisten sosiaaliterapeuttisessa hoidossa osoitti työntekijöiden noudattavan työssään "käytännön eklektismiä" mikä tarkoittaa, että terapeutti käyttää asiakas tapaamisessa parhaaksi katsomaansa menetelmää. Asiakkaiden tilanteet vaihtelevat siinä määrin paljon, että on vaikea löytää yhtä, joka tilanteeseen sopivaa työkalua. Tarvitaan työn räätälöintiä. (Jaatinen 1996: 78 - 79.) Seuraavassa tarkastelen väkivaltaapariskuntien kanssa käytettäviä menetelmiä, joita myös perheneuvojat toteuttavat työssään.

5.3. Työskentelymuodot

5.3.1. Psyko- kriisi- ja traumaterapia

Uhrien kanssa työskentely sisältää erilaisia vaiheita, jotka voidaan jakaa kriisityöksi ja selviytymistä tukeväksi työksi. Kriisityössä asiakas kohdataan akuutin väkivaltatilanteen yhteydessä. Tällöin tavoitteena on auttaa häntä selviytymään väkivallasta aiheutuneiden välittömien ongelmien hoitamisessa. Selviytymistä tukevan työn tavoite on uhrin tukeminen väkivallasta vapaaseen elämään, sekä selviytymiseen väkivallasta aiheutuneiden monenlaisten seurauksien kanssa. (Nygqvist 2001: 39.) Kriisityön periaate on nopean avun tarjoaminen kriisitilanteen osapuolille. Kriisityössä ei pyritä pitkäaikaiseen yhteistyöhön, vaan hankalan ja ahdistavan tilanteen laukaisemiseen. Nykyisin väkivaltatyössä varsinkin miesten kanssa kriisityö on reitti kohti pitkäjänteisempää yhteistyötä. (Säävälä ym. 2006: 87.)

Väkivaltaista asiakasta on hyvä tavata aluksi viikoittain, mikä ylläpitää asiakkaan motivaatiota. Kriisityön periaatteella aloitetun työn tulokset ovat väkivallan loppumisessa hyviä, eikä työskentelymotivaatio lopu "kuherruskuukauteen", eli siihen vaiheeseen kun parisuhteen uskotaan ja toivotaan palautuvan ennalleen tavalliseen arkeen. Näissä tapauksissa väkivalta yleensä uusiutuu jonkin ajan jälkeen. (Rautava - Perttu 2002: 122.)

Terapeuttinen työskentely perustuu psykoterapiaan. Siinä väkivallan tekijän kanssa tutustutaan tunne-elämän ristiriitoihin ja omien tunteiden löytämisen ja ymmärtämisen kautta pyritään saamaan keinoja oman väkivaltaisen käyttäytymisen hallitsemiseksi. Työskentelyn kohde on asiakkaan mielikuvamaailma ja tunne-elämä, ei hänen väkivaltainen toimintansa. (Säävälä ym. 2006: 60.) Psykodynaamisessa psykoterapiassa keskitytään tiedostamattomiin tunne-elämän ristiriitoihin. Ymmärryksen lisääminen omasta psyykestä on terapian keskeinen tavoite. (Säävälä ym. 2006: 86.)

Kognitiivisessa psykoterapiassa hyödynnetään sokraattista dialogia eli ohjattua kyselyä. Siinä kysymyksen asetteluilla autetaan asiakasta ymmärtämään itseään ja asiaa enemmän sekä näin pohtimaan asiaa syvällisemmin. Vastuunottaminen väkivaltaisesta käytöksestä on väkivaltatyön yksi keskeisistä tavoitteista. Psykoterapeuttisen

työskentelyn tarkoituksena on antaa asiakkaan omalle oivallukselle tilaa ja välttää valmiiksi annettuja vastauksia. (Perhe- ja lähisuhdeväkivalta 2006: 50.)

Kognitiivisessa psykoterapiassa keskitytään haitallisiin ajattelutapoihin ja malleihin. Kognitiivisessa psykoterapiassa asiakkaan katsotaan voivan saavan aikaan muutoksia omassa elämässään harjoitusten avulla ilman, että hän samalla hahmottaisi syvällisemmin mitä muutoksessa tapahtuu. (Säävälä ym. 2006: 86.)

Traumapsykoterapiassa arkoihin asioihin etenemisessä ollaan tarkkoja siitä, että eteneminen ei tapahdu liian nopeasti. Tämä sopii sellaisille asiakkaille, joilla on traumaattisia oireita, joita he ovat saaneet lapsuudessaan tai oman väkivaltaisen käytöksensä seurauksena, niin oudolta kuin se saattaakin tuntua. (Perhe- ja lähisuhdeväkivalta 2006: 48.)

5.3.2. Koulutuksellinen työskentelymalli

Väkivallan tekijän koulutuksellisessa työskentelymallissa (psykoedukaatiossa) väkivalta nähdään vallankäyttönä. Asiakkaiden kanssa käsiteltävät aiheet liittyvät vallankäytön dynamiikkaan ja vallankäytöstä luopumiseen. Työ on strukturoitua, eli työskentelyssä on suunnitelma, jossa käydään läpi väkivallan olemukseen liittyviä elementtejä. Asiakasta myös informoidaan hänen ongelmaansa liittyvistä piirteistä. (Säävälä ym 2006: 60.) Psykoedukaatiossa työntekijä tuo keskusteluun uusia näkökulmia väkivaltaongelmasta ja auttaa sitä kautta asiakasta hahmottamaan erilaisia tapoja ymmärtää ongelmaansa (Säävälä ym. 2006: 95.)

Psykoedukaatiossa asiakkaalle kerrotaan väkivallalle tyypillisistä asioista sekä uhrin että tekijänkin näkökulmasta ja väkivallan syklisyydestä. Väkivallan syklisyydellä tarkoitetaan parisuhteen sisällä tapahtuvasta jännitteen lisääntymisvaiheen, pahoinpitelyvaiheen ja anteeksipyytämisen- ja hyvittelyvaiheen vuorottelusta (Antikainen 1999: 199.) Psykoedukaatiota on myös uuden näkökulman etsintäpuhe, haastamispuhe, väkivallan konkretisointipuhe sekä itsetuntemuksen edistämispuhe.

Työntekijät saavat joutua monenlaisiin rooleihin työskennellessään pariskuntien kanssa, joissa käytetään väkivaltaa. Niin sanotussa integroidussa työmallissa työntekijä voi olla vuorollaan yksilöterapeutti, perhe- tai pariterapeutti ja ulkopuolinen

asiantuntija. Yksilöterapeuttina työntekijä on kohdatessaan asiakasta yksin. Perhe- tai pariterapeuttina hän työskentelee koko perheen tai pariskunnan kanssa ja ulkopuolisena asiantuntijana työryhmäkokouksissa, kirjoittaessaan lausuntoja tai esiintyessään esimerkiksi oikeudessa. (Säävälä ym.2006: 67- 68.)

5.3.3. Verkostotyö uhrien ja tekijöiden kanssa

Verkostotyössä työntekijät ottavat yhteyttä asiakkaan sosiaalisen verkoston huomioon kaikissa tilanteissa (Ojuri 2001: 112). Verkstoterapiassa pyritään luomaan keskustelutila, jossa osallistujien sisäisen äänen on mahdollista tulla kuulluksi. (Ikonen ja Ruismäki 1999: 189). Verkstoterapiaistuntoa edeltävät konsultaatio ja esineuvonpito. Verkostoistunnon päämääränä on dialogin synnyttäminen verkoston ryhmittymien sisälle ja niiden välille. Verkoston keskushenkilö, asiakas, valitsee kokoukseen osallistujat ja asiat, joita hän haluaa käsiteltävän kokouksessa. Työntekijän on oltava selvillä väkivallan eri muodoista ja tavoista, joilla niistä vaietaan. Terapeutin on siis tiedettävä kuinka puhua sellaisten ihmisten kanssa, jotka vaikenevat väkivallasta. (Ojuri 2001: 117.)

Verkstoterapian keskeinen tehtävä on saada vallitsevista puhekäytännöistä marginaaliset diskurssit huomion kohteiksi. Marginaalisella diskurssilla tarkoitetaan tässä uhrin - usein naisen - syrjäytettyä puhetta väkivallasta eli valtakeskustelun ulkopuolista puhetta. Verkstoissa on tärkeää luoda viranomaispuheen tilalle arkipuhetta, jota kaikkien on mahdollista ymmärtää ja näin saada yhteistä ymmärrystä tilanteeseen. (Ojuri 2001: 120.)

Furman ja Ahola (1992: 306) painottavat väkivallan lopettamisen yhteydessä uhrin, tekijän ja sosiaalisen verkoston huomioon ottamista kutakin erikseen. Intervention tulee kohdistua myös pahoinpitelyn sosiaaliseen verkostoon eli sukulaisiin, ystäviin ja naapureihin. Sosiaalinen verkosto voidaan kytkeä mukaan monella tavalla. Voidaan pitää verkstopalaveri, jossa on mukana perheelle läheisiä ja luottamuksellisia henkilöitä. Pariskuntaa voidaan myös rohkaista ottamaan asia puheeksi läheistensä kanssa tai läheisille ja omaisille voidaan kirjoittaa yhdessä kirje. Läheisten kanssa voidaan tehdä yhdessä turvasuunnitelma. Tärkeää on puhua väkivallan salaisuuden purkamisesta ja painottaa, ettei väkivalta ole perheen sisäinen ja yksityinen asia vaan asia joka koskettaa useita ihmisiä. (Furman - Ahola 1992: 309.)

Verkostoiva työote mahdollistaa perheelle parhaan avun jokaiselta osa-alueelta. Lähtökohta on väkivallan ymmärtäminen perusongelmaksi, joka pitää ensin poistaa ennen kuin voidaan edetä asioissa eteenpäin. Lähiverkosto on perheelle tärkeä tuki väkivallasta selviytymisessä. Jos verkosto ei puutu väkivaltaan, se viestittää silloin lapsille ja aikuisille, että väkivalta on perheen sisäinen asia, johon ei voi puuttua. (Huhtalo ym. 2003: 31 - 32.)

5.3.4. Pariterapeuttinen työskentely

Pariterapeuttisessa työskentelyssä suositellaan yleensä kahden työntekijän läsnäoloa istunnoissa. Usein käytetään menetelmää, jossa kummankin osapuolen yksilötyöntekijät muodostavat työparin paritapaamisiin. Yksilötapaamisten tarkoituksena on katkaista väkivalta ja paritapaamisilla keskitytään parisuhdedynamiikan selvittelyyn ja tervehdyttämiseen. (Säävälä ym. 2006: 143.)

Väkivaltatilanteessa kaikki tarvitsevat erillistä apua. Pari- ja perheterapiaa ei suositella, ennen kuin väkivalta on loppunut ja nainen voi puhua omista asioistaan miehen kostoa pelkäämättä. Parisuhteen tilanne tulee olla luottamuksellinen, eikä siihen voi kuulua turvattomuuden tai pelon kokemusta. (Rautava - Perttu 2002: 123.) Interventiivisiä toimia mietittäessä on hyödyllistä pohtia, pelkääkö joku perheenjäsen toista ja kuka pelkää ketä (Antikainen 1999: 195). Parikeskustelut on syytä aloittaa vasta sitten, kun terapeutit ovat varmistaneet yhdessä puhumisen turvallisuudesta ja kun väkivaltaa käyttävä on uskottavasti lupautunut pitäytyä väkivallasta ja sillä uhkaamisesta. (Antikainen 1999: 209).

Pari- ja perheterapeuttisessa keskustelussa korostetaan usein neutraalisuuden vaatimusta, eli että terapeutti ei saa olla kenenkään puolella tai terapeutin pitää olla kaikkien puolella. Tässä kohdassa terapeutin on oltava tarkkana. Työntekijä ei voi olla puolueeton, vaan hänen on otettava kantaa väkivaltaa vastaan. Hänen on ilmaistava että väkivalta on rikos, jota ei voi missään olosuhteissa hyväksyä. (Rautava - Perttu 2002: 133.) On vaarallista ymmärtää väkivaltaista käyttäytymistä siten, että sen voi kokea hyväksymisenä. Ellei terapeutti ota selkeää väkivaltaa tuomitsevaa kantaa, terapeutin tuomitsemattomuus saatetaan tulkita implisiittiseksi hyväksymiseksi. (Antikainen 1999: 206.)

Pariterapiassa väkivallan kohteena olleet naiset ovat antaneet palautetta, että he ovat kokeneet keskustelutilanteet vaikeiksi. Keskustelut ovat edenneet miesten kertomuksen mukaan. Terapeutin onkin vaikea toimia puolueettomasti. Tästä johtuen molemmat osapuolet tarvitsevat oman työntekijänsä. Vasta pelon poistuttua keskusteluiden takaa, voidaan jatkaa yhdessä työskentelyä. (Koski 1999: 79.)

Väkivallan hoidossa on perusteltua ajatella, että kaikki tarvitsevat apua. Kaikkien tarvitsema apu ei kuitenkaan ole samanlaista. Väkivaltaa käyttävä tarvitsee apua oman väkivaltaisuutensa hoitoon, uhri taas "päästäkseen henkisesti jaloilleen". Jos perheessä on lapsia, myös he tarvitsevat apua ensisijaisesti trauman purkamiseen liittyvää terapiaa. Perheväkivallan perhekeskeisestä hoidosta voi käyttää nimitystä perheen terapiat. (Antikainen 1999: 209.)

Systeemistä eli kehämäistä lähestymistapaa väkivallan hoidossa on arvosteltu siitä, että se hämärtää tekijän vastuun teostaan. Kehämäinen haastattelu synnyttää väärinkäsityksen siitä, kuka on vastuussa väkivallan käyttämisestä ristiriitaisen tilanteen synnyttyä.

(Antikainen 1999: 202). Nyqvist (2001: 165) korostaa väkivallan käytön seurauksineen olevan erityinen parisuhteessa vallitseva ongelma, jonka keskeisiä elementtejä ovat valta ja vallankäyttö sekä niihin liittyvät moraalikysymykset. Hän toteaa tutkimuksessaan naisiin kohdistuvasta väkivallasta, että sen vaikutukset eri osapuoliin ovat erilaiset. Muun muassa naisten tuntema pelko, traumatisoituminen ja psyykkiseen terveyteen kohdistuvat uhat ja turvallisuus jäävät systeemisessä tarkastelussa ja parityöskentelyssä helposti huomiotta.

Hintikan (1999: 226 - 227) mukaan systeeminen pariterapia mahdollistaa terapeutille selkeän kannanoton väkivaltaa vastaan. Väkivaltaa voidaan lähestyä lineaarisesti. Siinä vaiheessa kun väkivaltaa ei enää ole suhteessa, voidaan tarkastella systeemisesti pariskunnan keskinäistä vuorovaikutusta. Tällaisessa keskustelussa voi selkeästi määritellä vastuut, eli että väkivaltainen on vastuussa väkivallasta, uhri vain omasta käytöksestään ja terapeutti siitä, että väkivallasta puhumiselle luodaan yhteinen foorumi.

5.3.5. Ryhmäterapiat väkivallan hoidossa

Miesten väkivaltatyössä tärkeimpiä työmenetelmiä ovat yksilötyöskentely, ryhmätoiminta sekä pari- ja perhetapaamiset (Säävälä ym. 2006: 75). Ryhmät voivat olla koulutuksellisia tai terapeuttisia. Terapeuttiset ryhmät ovat prosessiluonteisia kun taas koulutuksellisissa on struktuuri. Osassa ryhmiä on sekä koulutuksellisia että terapeuttisia elementtejä. (Säävälä ym. 2006: 61.) Lyömättömässä Linjassa ryhmiä on kaksi: aloittavien ryhmä, jonka tarkoituksena on väkivaltakierteen katkaisu ja jatkoryhmä, jossa on mahdollisuus puhua myös muusta kuin väkivallasta, esimerkiksi miehen elämästä syvällisemminkin (Hautamäki 1997: 124).

Miesten kanssa tehtävään työhön tulee kuulua yksilö- ja ryhmämenetelmien käyttöä. Yksilötapaamisissa miehen kanssa voi keskustella syvällisemmin miehen tilanteesta. Ryhmässä mies voi tarkastella omaa toimintaansa ja tulla tietoisiksi omista tavoistaan havaita, ajatella, tuntea ja toimia. Ryhmäjäsenet ovat lisäksi peilejä toisilleen, koska heillä on kaikilla sama tilanne. Ryhmässä väkivalta saa kasvot, miehet löytävät samoja piirteitä toisistaan ja saavat tukea muutokseen ja väkivallan lopettamiseen. Se antaa myös kokemuksen, että he eivät ole yksin ongelmansa kanssa. (Rautava - Perttu 2002: 123.)

Naisten ryhmätyöskentelyä on monenmuotoista riippuen järjestäjästä ja ryhmän ohjaajista. Avoimia ja suljettuja ryhmiä, taideterapeuttisia menetelmiä käyttäviä ryhmiä sekä ryhmiä, joissa väkivaltaa kokeneiden äitien ja lasten ryhmät ovat rinnakkain. Ensi- ja turvakodit järjestävät selviytymisvaiheessa oleville naisille mahdollisuuksia osallistua ryhmämuotoiseen työskentelyyn. Ryhmä tarjoaa osallistujille arvokasta vertaistukea. Myös asioiden normalisointi mahdollistuu peilaamalla itseä muihin ryhmälisiin. Oman tarinan kuuleminen toisilta tuo asioihin etäisyyttä ja tekee mahdolliseksi tarkastella mielettömyyttä itselle tapahtuneissa asioissa. Lisäksi ryhmäläiset tukevat toisiaan pukemaan asioita sanoiksi kokemuksia. Terapeuttisen ryhmäprosessin aikana voi mahdollistua myös oman erityisyyden ja tarinan löytyminen. (Ojuri 2001: 93.)

5.3.6. Väkivallan vaikutus lapseen

Perheessä tapahtuva väkivalta vaikuttaa aina lapseen, vaikka he eivät olisikaan suoraan väkivallan kohteita. Lapsiin kohdistuvaa vaikutusta vähätellään ja helposti ajatellaan, että he eivät ymmärrä tai että he unohtavat nopeasti. (Oranen 2001: 48 -58.) On kuitenkin näyttöä siitä, että väkivallan näkeminen ja kuuleminen on haitallista lapsen kehitykselle. Pahoinpitelyjä nähneillä lapsilla on todettu monenlaisia fyysisiä ja psyykkisiä oireita, jotka ovat seurausta väkivaltaisessa ympäristössä kasvamisesta. Esimerkiksi masennus, aggressiivisuus, ja erilaiset oppimis- ja käytöshäiriöt voivat olla oireita altistumista väkivallalle kotona. Lapsi usein myös syyttää itseään ja saattaa kuvitella, että väkivalta johtuu hänen huonosta käyttäytymisestään. (Oranen 2001: 47.) Jatkuvat traumaattiset kokemukset saattavat aiheuttaa vakavaa psyykkistä vahinkoa. Jatkuva stressitila aiheuttaa muutoksia aivotoimintaan, jotka voivat näkyä vielä lapsen aikuistuttua. (Glaser 2002: 67-114.)

Lapsi saattaa joutua kärsimään väkivallan seurauksista myös, kun väkivaltaa kohdanneen vanhemman kyky toimia vanhempana ja huolehtia lapsen tarpeista saattaa heiketä väkivallan aiheuttaman stressin ja trauman seurauksena (Kaitue ym. 2007: 24). Väkivaltaa kokenut voi olla kykenemätön suoriutumaan arkipäivän askareista, hänen toimensa saattavat olla liioitellun suojelevia tai kasvatuksen välineenä käytettävät rangaistukset ovat kohtuuttomia (Piispa ym. 2006: 76).

Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsi tarvitsee turvallisen huoltajan pystyäkseen ja alkaakseen kiinnostua ympäröivästä maailmasta ja tutustuakseen siihen luottavaisin mielin. Jos tällaista sidettä ei vuorovaikutuksessa vanhempiin synny, sillä saattaa olla tuhoisia seurauksia lapsen kasvulle. Väkivallan keskellä kasvava lapsi tarvitsee huomiota myös silloin, kun hän on ollut väkivallan silminnäkijänä, ei kohteena. (Hautamäki 2002: 13 - 34.)

Väkivaltaa perheessään nähneille lapsille järjestetään ryhmämuotoista terapiaa, jossa lapset voivat turvallisesti kertoa ja jakaa kokemuksiaan koulutettujen työntekijöiden ja muiden samassa tilanteessa olevien lasten kanssa. Yksilöterapia on myös käytössä oleva hoitomuoto lasten kohdalla. Molempiin lapsi tarvitsee vanhempien ääneen sanotun luvan, voidakseen käydä terapiassa turvallisella mielellä.

6. TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Perheasiain neuvottelukeskusten työntekijät käyttävät työssään edellisessä luvussa kuvattuja käytänteitä. Tutkimuksessa selvitän, toimivatko he väkivaltatyöskentelyn periaatteiden mukaisesti, sekä millaisia työkäytänteitä he käyttävät väkivaltaisissa parisuhteissa.

Tämän työn tavoitteena on tutkia perheissä tapahtuvan lähisuhdeväkivallan käsittely- ja lähestymistapoja Perheasiain neuvottelukeskuksessa. Työn tarkoituksena on pohtia ja tutkia

- nojautuvatko Perheasiain neuvottelukeskusten työntekijöiden työkäytännöt väkivaltatyön periaatteisiin, kun työntekijä kohtaa perheen, jonka sisällä on väkivaltaista käyttäytymistä ja
- miten työntekijöiden työskentelytavat eroavat miesten ja naisten väkivaltaisuuden käsittelyssä.

Tutkimuksessani parisuhdeväkivaltatermillä rajaan tutkimusalueeksi parisuhteessa tapahtuvan väkivallan. Husso (2003: 43) määrittelee parisuhteen erityiseksi tilaksi ja tilanteeksi, joka on syntynyt tietyssä paikassa ja tilassa ja on myös erityinen ajan ja tilan kokemisen paikka. Parisuhdeväkivallalla viitataan kahden ihmisen parisuhteeseen tilana, jossa väkivaltaa käytetään ja käyttäydytään väkivaltaisesti. Parisuhdeväkivalta käsitellään useimmiten miesten tekemänä ja naisiin ja lapsiin kohdistuvana. Valtaosa lähisuhteessa tapahtuvasta väkivallasta on miesten tekemää ja kohdistuu naisiin. Parisuhdeväkivallan sukupuolittuneisuus ei tarkoita, että naiset olisivat aina uhreja ja miehet yksinomaan tekijöitä. Naisten väkivaltaisuutta ei kielletä, mutta vakavimmat jäljet ongelma jättää naisiin. (Ojuri 2001: 161.) Naisten väkivaltaisuus on kuitenkin alettu huomata ja myös naiset itse ottavat sen yhä useammin esille keskusteluissa. Parisuhteessa väkivaltaisia naisia on myös perheasiain neuvottelukeskuksen asiakkaissa.

Rajaan tämän työn ulkopuolelle lapsiin ja vanhuksiin kohdistuvan väkivallan. Lasten asemaan perheessä silti pyritään kiinnittämään huomiota Perheasiain neuvottelukeskuksissa.

7. MENETELMÄ JA AINEISTO

7.1. Tutkimusmenetelmän valinta

Minua kiinnostavaa aihetta - työntekijöiden toimintatavat väkivaltaisissa parisuhteissa - ei ole käytännössä mahdollista tutkia tarkkailemalla terapiaistuntoja ja tehdä niissä muistiinpanoja. Aihe on hankala sekä työntekijöille että asiakkaille. Siihen sisältyy paljon vaikeita tunteita, kuten häpeä ja syyllisyys. Herkkiin tilanteisiin ei haluta ulkopuolisia havainnoitsijoita ja siksi havainnointi ei ole mahdollista vaikuttamatta tutkittaviin. Niinpä tutkimusmenetelmäksi valikoitui eläytymismenetelmä, koska siinä työntekijät pääsevät kertomaan toimintavoistaan väkivaltaisten parisuhteiden kanssa häiriöttömässä tilanteessa ja nimettömänä.

7.2. Eläytymismenetelmä

7.2.1. Tutkimusmenetelmä

Eläytymismenetelmässä tutkittavia pyydetään kirjoittamaan pieni tarina tai essee annetun kehyskertomuksen jatkoksi. Kehyskertomuksen ohjeessa heitä pyydetään kuvittelemaan itsensä tilanteeseen, joka kehyskertomuksessa on kuvattu ja kirjoittamaan tarinalle kuviteltu jatko. Eläytymismenetelmässä on tärkeää kehyskertomuksen variointi, eli kehyskertomuksia kirjoitetaan vähintään kaksi.

Eläytymismenetelmässä käytetään kokeellisen tutkimuksen logiikkaa, jossa varioidaan yhtä asiaa muun kertomuksen jäädessä ennalleen (Eskola - Mäkelä - Suoranta 1995: 150). Ideana on vaihtaa kehyskertomuksessa jokin kertomuksen elementeistä toiseksi ja tutkia muuttuuko tarinoissa jokin olennaisesti samalla (Eskola 1998: 10).

Koska kehyskertomus on niin olennainen osa tutkimusta, se kannatta testata etukäteen (Eskola 1997: 19). Samalla voi kerätä muutaman tarinan esitutkimuksena ja katsoa minkälaisia vastauksia kehyskertomukset synnyttävät ja toimivatko ne lähimainkaan toivotulla tavalla. Samalla tulee ilmi pitääkö kehyskertomuksiin muuttaa tai mahdollisesti lisätä jotain. Muutamasta vastauksesta jo näkee kehyskertomusten

toimivuuden. Esitutkimustilanteessa vastaajilta kannattaa myös kysellä palautetta kehyskertomusten toimivuudesta. (Eskola 1997: 19.)

Ihmisten kirjoittamat tarinat kertovat, mitä ihmiset aiheesta ajattelevat ja millaisten käsitysten nojalla ihmiset tekevät valintojaan elämässään (Eskola ym. 1995: 165). Kielen käyttö rakentaa tietoisesti tai tiedostamatta sosiaalista todellisuutta. Kirjoituskin on tosiasiakuvausta, johon sisältyy tietoisia tai tiedostamattomia arvostuksia. (Suoranta 1995: 46.)

Eläytymismenetelmässä ei olla niinkään kiinnostuneita ihmisten kognitioista ja emootioista. Tekstien katsotaan kertovan erilaisista logiikoista, sosiaalisista säännöistä ja kulttuurisista rakenteista, jotka konstituivat toimintaa ja toiminnan kulkua annetussa tilanteessa. Eläytymismenetelmässä oletetaan toisaalta, että tekstit viittaavat opittuihin kulttuuriin rakenteisiin tai kielioppeihin ja toisaalta, että sosiaalisen elämän tilanteilla on omat logiikkansa, jotka antavat merkityksen ihmisen toiminnalle. (Eskola 1988: 242.)

Eläytymismenetelmän avulla on mahdollista kerätä tietyn tapahtuman kulttuurisia merkityksiä yhteisesti jaetusta kulttuurisesta kuvastosta (Eskola & Suoranta 1998: 117). Eläytymismenetelmä kertoo mitä ihmiset ajattelisivat tekevänsä. Se ei kerro mitä he todellisuudessa tekisivät. (Freedman 1969, Teoksessa Suoranta 1995: 177.) Eläytymismenetelmän yksi tarkoitus on paljastaa jotain yhteisesti jaetusta todellisuudesta. Menetelmän fokus on kulttuurin kuvastoissa, niissä tarinoissa ja merkit yksissä jotka tuottavat sosiaalisen kulttuurin osia. Menetelmä tutkii rajattujen sosiaalisten tilanteiden hahmottamistapoja. (Suoranta 1995: 175.)

Eläytymismenetelmän ongelmana on, ovatko kirjoitetut tarinat aitoja ja toisaalta on epäilty kirjoitustilanteiden olevan keinotekoisia. Menetelmään on kohdistettu epäilyitä, tuottaako se vain stereotypioita (Eskola 1988: 274). Menetelmän on todettu tuottavan paitsi stereotyypisiä eli tyypillisiä vastauksia, mutta myös poikkeuksellisia vastauksia. Olennaista on kysyä ja katsoa mitä muuta vastauksissa on kuin stereotypioita. (Eskola & Eskola 1995: 165.)

Eläytymistehtävään kirjoittaminen vaikuttaa kirjoittajaan, vaikka tehtävällä ei varsinaisesti yritetä vaikuttaa kirjoittajaan (Eskola & Suoranta 1998: 117). Eskola

(1997: 26- 27) viittaa Wardin tutkimukseen, jossa tämä toteaa eläytymismenetelmän hyviä puolia olevan sen kirjoittajalle mahdollistama jossittelu - sitä kirjoittaessa on mahdollista pohdiskella, muuttaa mielipidettään ja jopa jättää tilanne auki. Laadullisen prosessin tulkintaa ei voi aina pilkkoa toisiaan seuraaviin vaiheisiin, vaan tutkimussuunnitelmaa ja ongelmanasettelua voi joutua tarkistamaan ja palaamaan takaisin alkuperäiseen aineistoon (Eskola & Suoranta 1998: 16).

7.2.2. Eläytymismenetelmän analyysitavat

Eskola (1997: 86 - 101) esittelee neljä tapaa analysoida eläytymismenetelmä aineistoa. Taulukointi muun analysoinnin tukena, tematisointi, tyypittely ja diskursiiviset lukutavat. Tässä tutkimuksessa teemoittelun kehyskertomuksiin tulleita vastauksia.

Edellä esitetyt neljä erilaista eläytymismenetelmän analysointitapaa eivät käytännössä ole selkeästi erotettavissa toisistaan. Erilaiset analysointitavat kietoutuvat toisiinsa eivätkä ole mitenkään selvärajaisia ja harvoin pystyy soveltamaan vain yhtä luku- ja analysointitapaa. (Eskola 1997: 99.)

Eläytymismenetelmällä on mahdollista selvittää sitä, mikä on olennaista jokaiselle vastaajalle. Tällöin voidaan tuottaa vastauksia siitä, millaisia työntekijöiden tavat olla pariskuntien kanssa voisivat olla, ei sitä, millaisia ne ovat. Laadullisen tutkimuksen tavoite ei ole selvittää tutkittavaa ilmiötä, vaan antaa siitä tiheä kuvaus tai kiinnostava käsitteellisyys (Eskola - Suoranta 1998: 166).

7.2.3. Tarinoiden teemoittelua

Eläytymismenetelmän teemoittelussa etsitään kertomuksille yhteisiä teemoja. Tällaisia teemoja voi olla selitykset, jotka vaikuttavat tilanteen etenemiseen väkivallaksi tai teemoja, joita työntekijä ottaa asiakkaiden kanssa esille keskusteluissa. Teemoittelulla kirjoitetuista tarinoista voi poimia kokoelman erilaisia vastauksia tai tuloksia esitettyihin kysymyksiin. Tällöin tutkimustulokset palvelevat hyvin erilaisia käytännön kiinnostuksen kohteita. (Eskola 1997: 92 - 93.)

Savolaisen mukaan tekstilainauksia voidaan käyttää neljällä tavalla. Ensiksi teksti voi olla tutkijan käyttämän tulkinnan tukena. Toiseksi tekstin lainaus voi toimia kuvaavana

esimerkkinä aineistosta. Kolmantena lainausta voidaan käyttää elävöittämään tekstiä ja neljänneksi aineistosta voidaan pelkistää tiivistettyjä kertomuksia, jolloin ollaan jo lähellä aineiston tyypittelyä. (Savolainen 1991: 454.) Tyypillistettyihin kertomuksiin tiivistetään ja tyypillistetään kaikkea sellaista, mitä yksittäisessä kertomuksessa ei ole (Roos 1987: 42 - 43).

7.3. Kehyskertomukset

Esitutkimusvaiheessa ja varsinaisessa tutkimuksessa käytin kahta seuraavanlaista kehyskertomusta

Sinun vastaanotollesi tulee pariskunta. Käy ilmi, että mies on käyttänyt väkivaltaa puolisoaan vastaan. Eläydy tilanteeseen, käytä mielikuvitustasi ja kirjoita miten työskentely etenee. Jatka tarvittaessa paperin kääntöpuolelle.

Sinulla vastaanotollesi tulee pariskunta. Käy ilmi, että nainen on käyttänyt väkivaltaa puolisoaan vastaan. Eläydy tilanteeseen, käytä mielikuvitustasi ja kirjoita miten työskentely etenee. Jatka tarvittaessa paperin kääntöpuolelle.

Kehyskertomusten varioitava asia oli väkivaltaa käyttävän sukupuoli. Sanallisena ohjeena kerroin, että kehyskertomuksen jatkeeksi kirjoitettava kertomus kuuluu opinnäytetyöhöni ylempää ammattikorkeakoulututkintoa varten. Lisäksi kerroin, että kirjoituksen voi jättää nimettömänä ja ettei niitä arvostella hyvin tai huonoihin vastauksiin, vaan että minua kiinnostavat vastaukset sinänsä. Vasta kerättyäni kaikki vastaukset kerroin, että kehyskertomuksia oli kaksi erilaista: toisessa väkivaltaa oli käyttänyt nainen ja toisessa mies.

7.4. Aineiston keruu

Aineisto kerättiin vuoden 2008 maaliskuussa Helsingin ja Vantaan Perheasiain neuvottelukeskustoissa. Olin itse mukana työkokouksissa, joissa kertomukset kirjoitettiin. Siten saatoin jakaa molempia kehyskertomuksia yhtä monta kappaletta

pinoon, joka kiersi työntekijöiden keskuudessa. Kehuskertomuspaperit oli sekoitettu ennen kuin ne jaettiin vastaajille.

Vantaalta sain kuusi ja Helsingistä 12 vastausta eli yhteensä 18 vastausta, yhdeksän kumpaakin variaatioita. Eskolan mukaan 10 - 15 kappaletta kertomuksia kustakin kehuskertomusvariaatiosta riittää tuottamaan saturaatio- eli kyllästymispisteen eli tilanteen, jossa uusien kertomusten tuottaminen ei enää muuta sitä peruskuvia, jonka kyseiset kehuskertomukset antavat (Eskola 1992: 14).

Osa vastausaineistosta on kirjoitettu täysinä virkkeinä, osa ranskalaisin viivoin kirjoitettuja. Helsingin Perheasiain neuvottelukeskuksesta aineiston keruun jälkeen kertomusten kirjoittajat kommentoivat sanallisesti tilannetta seuraavasti:

"Tässä tuli vastaan teorian ja käytännön ristiriita." (Eräs vastaaja Helsingin perheasiain neuvottelukeskuksesta).

Kirjoittaja kuvaa kuinka käytännössä on vaikea tehdä sitä, minkä ajattelee teoriassa olevan tarpeellista väkivaltaisten pariskuntien kanssa. Myös seuraava kommentti:

"... pyrkii paperilla korjaamaan sitä, mitä käytännössä tekee." (Eräs vastaaja Helsingin perheasiain neuvottelukeskuksesta).

kertoo, että periaatteessa tietää mitä asioita tulee ottaa huomioon väkivallan kanssa työskentelyssä. Vaikka sellaista toimintaa hän paperille pyrki nytkin kuvaamaan, käytännössä saattaa olla, että aivan periaatteiden mukaan ei tule aina toimittua.

Aiheesta kirjoittamisen vaikeutta ja tilanteen valitsemista, mistä kirjoittaa kuvaa seuraava kommentti:

"Hankalaa lähteä kirjoittamaan tällaisesta." (Eräs vastaaja Helsingin perheasiain neuvottelukeskuksesta).

Tällä kirjoittaja saattaa tarkoittaa sitä, että väkivallasta on vaikeaa ylipäättään lähteä kirjoittamaan jonkinlaista esimerkkitarinaa, koska tilanteet saattavat olla niin monenlaisia ja silloin myös toimintatavat työntekijällä vaihtelevat.

Eräs kirjoittaja kommentoi kirjoittamisen jälkeen että,

"Pitäisi perustella, mutta jätän perustelematta." (Eräs vastaaja Helsingin perheasiain neuvottelukeskuksesta).

Tämän voisi ajatella tarkoittavat, että kirjoittaja on tehnyt mielestään jonkinlaisen epätyypillisen ratkaisun tarinassaan, mikä saattaisi kaivata tarkempia perusteluita tai, että hänellä oli mielessä perustelut toiminnalleen tai tarinalle, muttei laittanut niitä paperille.

7.5. Tarina-aineiston analyysi

Kertomukset voivat kuvata sitä, miten terapeutit haluaisivat toimia, tai millaisen toiminnan he kokevat oikeaksi parisuhdeväkivallan kanssa. Asioiden esille nostaminen ja niiden jollain lailla jäsenneily esittäminen tekee toiminnasta tietoisempaa, tai ainakin kirjoittaja joutuu pohtimaan omaa toimintaansa - onko se todellista vai tavoiteltavaa. Tässä tutkimuksessa perheneuvoja tutkii perheneuvojien - siten myös omia työskentelymalleja - siis vertaiset kirjoittavat toisilleen.

Erotin kirjoittajat kehyskertomuksen mukaan, eli ne joiden kehyskertomuksessa väkivallan käyttäjä oli mies, merkitsin ne koodeilla M-1, M-2 ja niin edelleen. Jos taas väkivallan käyttäjä oli nainen, koodit olivat vastaavasti N-1, N-2 ja niin edelleen.

Aluksi kehittelin itselleni teemakortiston. Teemakortiston teemojen pohjana olivat väkivaltaisten pariskuntien kanssa tehtävien työ periaatteet. Teemakortistoon keräsin tarinoista kunkin teeman kohdalle teemaa käsitelleet kirjoitetut kommentit.

Tähän kirjoitukseen poimin teemakortistosta tyypillisiä vastauksia, mutta myös niistä poikkeavia. Joidenkin teemojen kohdalla pysähdyin myös tarkastelemaan sitä, jos teemaa ei ollut tarkasteltu kirjoituksissa tai sitä oli tarkasteltu vain vähän. Se, että valitsin tietyt teemat joiden pohjalta tutkin kirjoituksia, vaikutti siten myös siihen, mikä osa tutkimuskohteesta rajautui pois. Kirjoitusten moninaisuudesta johtuen kaikkea ei voi tutkia yhdessä tutkimuksessa (Eskola - Suoranta 1998: 143).

Osa tutkimatta jääneestä aineistosta olisi kuitenkin mielenkiintoista tutkia myöhemmin. Tällaista aiheita voisi olla esimerkiksi prosessien tarkempi tutkiminen.

8. TULOKSET

8.1. Väkivaltatyön periaatteiden toteutuminen tässä tutkimuksessa

Lähemmän tarkastelun kohteeksi valitsin väkivaltatyön periaatteisiin liittyvät teemat:

- Uhrin turvallisuuden tarkistaminen
- Työntekijän suhde tekijän vastuuttamiseen
- Työskentelyn eriyttäminen ja tekijän ohjaaminen omaan hoitoon
- Lapsen aseman huomioiminen

Tarkastelen onko työntekijöillä erilaiset toimintatavat näiden teemojen suhteen, kun väkivallan tekijä parisuhteessa on mies tai nainen.

8.2. Uhrin turvallisuuden tarkistaminen

Turvallisuuden tai uhrin pelon tarkistaminen on yksi keskeinen osa väkivallan kanssa työskentelyä. Jos kaikki eivät voi olla varmoja siitä, että pelko on poistunut ja että keskustelu ei aiheuta uhrille vaaraa, ei keskustelua pitäisi jatkaa yhteisesti.

Naisen ollessa tekijä, työntekijöiden suhtautuminen turvallisuuden ja uhrin pelon tarkistamiseen vaihteli.

Pyrkii tarkistamaan väkivallan jatkumisen uhan, kokeeko väkivallan kohde, että hänen on rajoitettava mitä kertoo tilanteessa. (N-3).

Neljässä tilanteessa työntekijä kokee tilanteen sellaiseksi, että hän katsoo aiheelliseksi tarkistaa, onko tilanne molempien mielestä turvallinen keskustella, tai liittykö tilanteeseen pelkoa. Turvasuunnitelman tekemisen tarpeellisuutta myös pohditaan vastauksissa. Yhtä tyyppillistä oli, ettei turvallisuutta otettu puheeksi.

Kun mies oli tekijä, työntekijöiden vastaukset olivat hyvin yhteneväisiä pelon ja turvallisuuden tarkistamisen suhteen.

On pyrittävä selvittämään pelkääkö vaimo. Jos pelkoa on havaittavissa, ei ole mielekästä keskustella yhdessä. (M-1).

Tyyppillisessä vastauksessa perheneuvojat ottivat huomioon sen riskin, että väkivalta jatkuisi kotona. Tämän voisi tulkita siten, että useammat perheneuvojat olivat

huolissaan uhrien turvallisuudesta jatkossa, silloin kun tämä oli nainen, ja ottavat tämän toiminnassaan huomioon.

Kertomuksessa M-7 työntekijä on niin huolissaan uhrin turvallisuudesta, että hän välttää aihetta kokonaan kotona tapahtuvan väkivallan jatkumisen pelossa, tai ettei hänen ainakaan tarvitse silloin ottaa asiasta vastuuta.

Pyrkisin strukturoimaan istunnot niin, että väkivaltatilanteet tulisivat esille ennen muuta miehen kertomana. Tällöin ainakaan minun terapeutina ei tarvitse ottaa vastuuta siitä, että olen puhuttanut vaimoa ja mies kostaa kotona jälleen väkivaltaisesti. (M-7).

Kyseisessä tilanteessa työntekijä on niin varuillaan, ettei hän lähde keskustelemaan turvallisuuskysymyksistä pariterapiassa. Vastauksessa ilmeni lisäksi, että työntekijä ilmoitti pariskunnalle, ettei väkivaltaa voi hoitaa pariterapiassa, ja asiaan voidaan palata kun mies on hakenut itselleen apua. Tarinassa ei käy ilmi, tarjosiko työntekijä asiakkaille mahdollisuutta yksilökäynteihin, jolloin molemmat olisivat voineet kertoa ajatuksiaan ja mahdollisia pelkojaan avoimemmin.

Naisen ollessa väkivaltainen keskustelutilanteen turvallisuutta pohdittiin useassa tapauksessa. Kuitenkin yli puolissa vastauksissa työntekijä katsoo syistä, joita tässä emme tiedä, tilanteen olevan sellainen, että turvallisuuskysymyksiä ei oteta esille.

Miesten ollessa tekijä turvallisuusnäkökulma oli tyypillisesti työntekijöiden mielessä ja he ottivat asian esille, mikäli he kokivat tilanteen olevan sellaisen, että turvallisuusasiasta saattoi keskustella vaaratta.

8.3. Työntekijöiden suhde tekijän vastuuttamiseen

Väkivallan tekijän vastuuttamisella tarkoitetaan, että väkivallan tekijä ottaa vastuun väkivaltaisesta käyttäytymisestään itselleen, eikä yritä siirtää vastuuta teoistaan tai toiminnastaan toisen syyksi. Tällaista vastuun siirtoa voi olla, jos tekijä perustelee väkivaltaista käytöstään esimerkiksi, ettei saanut toista muuten hiljaiseksi tai hänellä oli oikeus käyttäytyä väkivaltaisesti, koska hänen mielestään puolisolalla oli silmäpeliä ravintolassa jonkun toisen kanssa. Vastuuttamisella tarkoitetaan tässä, että tekijä on aina itse vastuussa väkivaltaisesta käytöksestään. Vastuuttavassa lähestymistavassa kumotaan väkivallan selitykset ja taustavaikutteet väkivallan oikeuttajina.

Arvioida pyrkiikö väkivallan käyttäjä vastuuttamaan toista, vai ottaako hän itse vastuuta teoistaan. (N-6).

N-6:ssa työntekijä alkaa tutkia väkivallan käyttäjän suhtautumista tilanteeseen. Ottaako tekijä vastuuta vai siirtääkö hän tekonsa syyn uhrin niskoille. Tämän perusteella työntekijä tekee johtopäätökset voidaanko pariterapiaa jatkaa, vai tarvitseeko väkivallan tekijä omaa hoitoa ennen kuin yhteinen terapia on mahdollista. Toisenlaistakin lähestymistapaa kirjoituksissa oli.

Antaa keskustelun lipsua muihin asioihin, koska teema on arka ja nöyryyttävä molemmille. (N-4).

Tässä työntekijä ei ala tarkentamaan tilannetta tai kyselemään tekijän suhtautumista tapahtuneeseen teeman nöyryyttävyuden vuoksi. Voi vain arvailla onko kyseessä työntekijän rauhallinen eteneminen tilanteessa vai suojeleeko työntekijä asiakkaita vaikeilta ja hankalilta tunteilta. Jälkimmäinen tapa edetä estäisi tai hankaloittaisi väkivallantekijän vastuunottoa tilanteesta.

Seuraavassa tarinassa nainen kertoo lyöneensä miehen pitkään jatkuneen alistamisen jälkeen.

Nainen kertoo miehen harrastaneen lyömistä ja haukkumista jo pitkään. Nyt ei enää kestänyt vaan sortui itsekkin lyömään. Mies ei myönnä tehneensä mitään väärää. Työntekijä tulee siihen tulokseen, että yhteistapaamiset eivät ole paras vaihtoehto, molemmille oma hoito. (N-5).

N-5:n tapauksessa tilanne kääntyy hetkessä pääläelleen. Nainen on lyönyt kerran, jonka vuoksi on tultu perheneuvontaan. Tapaamisessa nainen kertoo ehkä miehen yllätykseksi, ettei enää kestänyt miehensä haukkumista ja hakkaamista ja on nyt lyönyt. Hänen tekonsa takaa paljastuu miehen pidempään jatkunut väkivalta naista kohtaan. Mies ei ota vastuuta väkivallastaan tilanteessa. Tässä kohdassa työntekijä ottaa rohkeasti vastuuta ja kantaa kun hän katsoo, ettei pariterapialle ole perusteita.

Väkivaltaisten naisten kohdalla tyypillisin vastaustyyppi oli sellainen, jossa keskityttiin tilanteen läpikäyntiin, ja siihen mitä edelsi tilannetta.

Miten väkivalta ilmenee, minkälaisissa tilanteissa, oliko ainutkertainen tapahtuma, mikä sitä edelsi liittyy yhteyksiinsä. (N-7).

Tässä käsittelytavassa tuntuu kuin naisella ja pariskunnalla olisi vain huono toimintamalli, jota nyt pitäisi saada muutettua.

Miesten ollessa väkivallan tekijöitä, työntekijöiden toimintalinjat olivat yhtenäiset.

Ellei väkivallan tekijä tunnista vastuutaan, ei terapiaa ole mahdollinen. (M-2).

Väkivallantekijän vastuutus oli lähtökohta työskentelylle. Tyypillistä oli, että työskentely jatkui erillistapaamisina.

Yksilökäynnit edellyttäisi, että mies on ottanut vastuuta teostaan ja halukas pohtimaan itseään. (M-8)

M-1:ssä työntekijä tuo esiin sen, mikä usein ehkä on arkipäivää Perheasiain neuvottelukeskuksissa.

Väkivaltaisen vastuu väkivallasta ja teosta, omasta osuudesta vuorovaikutukseen. Lievemmissä tapauksissa voidaan työskennellä parina, jolloin samanlaiset asiat tulevat esille mutta yhdessä. (M-1).

Parisuhdeväkivalta saattaa näyttäytyä työntekijälle asiakkaiden kertomana lievänä ja alkuvaiheen arvioinnin jälkeen työskentelyä saatetaan jatkaa pariskunnan kanssa yhteisistunnoilla. Tekijän vastuunotto teostaan on ehtona työskentelylle näissäkin tapauksissa.

Myös täysin toisenlaisiakin lähestymistapoja kirjoituksissa oli.

Väkivaltilanteet esille miehen kertomana, tällöin minun ei tarvitse ottaa vastuuta vaimon puhuttamisesta ja mies kostaa kotona väkivaltaisesti. Toisin esille että väkivalta on rikos. (M-7).

Työntekijät näkivät tekijän vastuunottamisen väkivallasta tärkeänä kysymyksenä. Miesten ollessa tekijöitä on vastuukysymys kaikilla työntekijöillä mielessä. Sen esille tuomisessa M-7 on poikkeus kun hän ei ota asiaa esille lainkaan turvataksena naisen asemaa, jottei mies pahoinpitelisi vaimoaan kotona tämän vuoksi. N-4 on vastakkaisen suuntainen poikkeus, kun työntekijä antaa keskustelun lipsua muihin asioihin, aiheen ollessa hänen mielestään hankala ja häpeällinen asia käsitellä.

Kun nainen oli väkivallan käyttäjä perheessä, työntekijöillä oli useita vaihtoehtoisia toiminta- ja suhtautumistapoja tilanteeseen. Tyypillinen lähestymistapa työntekijällä oli kuitenkin sellainen jossa keskityttiin tilanteen läpikäyntiin ja siihen mitä tilannetta edelsi. Myös tarinoissa oli vaihtelevuutta. Vastuuttamista väkivaltaisten naisten kohdalla oli, mutta se ei kuitenkaan ole itsestään selvä tapa toimia.

Vastaavasti miesten ollessa väkivaltaisia, työntekijät pitävät poikkeuksetta minkäänlaisen yhteistyön tai terapian alkamisen edellytyksenä sitä, että tekijä ottaa vastuun teostaan.

8.4. työskentelyn eriyttäminen ja hoitoon ohjaus

Työskentelyn eriyttämisellä pyritään varmistumaan siitä, että uhri tulee kuulluksi, eikä hänen tarvitse pelätä sanomisten seurauksia. Myös uhrin traumojen ja ahdistavien kokemusten läpikäyminen on yksilötyöskentelyssä luontevampaa, kun hänellä siihen juuri häntä varten varattu aika ja paikka. Tällöin hän myös pystyy keskustelemaan turvallisesti, eikä hänen tarvitse miettiä, mitä väkivallan tekijä ajattelee hänen kertomuksistaan. Toinen yhtä vahva peruste erikseen työskentelyn perusteluksi on, jos tekijä ei pysty tai osaa ottaa vastuutaan väkivaltaisuudestaan. Hoidon eriyttämisellä ja tekijän ohjaamisella omaan hoitoon mahdollistetaan tekijän mahdollisuus vastuunottoon ja väkivaltatilanteisiin liittyvien omien tunteiden työskentelyyn.

Työparin mukaan ottaminen työskentelyyn mahdollistaa tasapuolisemman työskentelyn sekä uhrille että tekijälle. Työparin käyttö yksilökeskusteluihin siirtymisessä mahdollistaa parineuvotteluiden jatkon siten, että molemmilla on tuttu työntekijä mukana, mikä saattaa lisätä turvallisuutta niin asiakkaille kuin työntekijöillekin.

Tarvittaessa pyydän työparin kehään, joko jatkamaan parineuvotteluita tai jos siirrytään yksilöneuvotteluihin, tapaamaan miestä. (N-3)

Työparin mukaantuloa pohdittiin useassa kertomuksessa, Ajatus näissä tarinoissa oli, että yksilötapaamisten jälkeen jatketaan pariterapiaa.

Jos ajatusten esittäminen on estynyt, kummallekin yksilöllistä apua. Parineuvotteluita voi jatkaa myöhemmin. (N-6)

Yksilökeskusteluiden rinnalle tai vaihtoehdoksi naiselle tarjottiin ryhmäkeskusteluita yhdessä tarinassa.

Pohtii onko pariterapialle perusteita vai molemmille oma yksilöterapia. Naiselle voisi olla hyväksi ryhmäkeskustelut väkivaltateeman ympäriltä. (N-8)

Työntekijä voi tavata molemmat myös itse erikseen selvittääkseen jatkotyöskentelyn mahdollisuudet.

Haluaisin tavata heidät erikseen. On selvitettävä vaatiiko erikseen työskentelyä. (N-9)

Työntekijä saattoi toimia myös siten, että hän katsoi uhrille olevan tärkeää saada omaa keskusteluapua.

. . . varmistan että miehen kokemus kaikkineen tulee myös kuulluksi ja hän saa tarvitsemansa avun sen käsittelyyn. (N-3)

Tyypillistä oli, että tilanteen edetessä lähes jokaisessa tapauksessa pariterapian keskeyttämistä pohditaan jossain vaiheessa, ja työskentelyssä siirrytään mahdollisesti erillisneuvotteluihin. Molemmille asiakkaille tulee tällöin oma työntekijä, joka käy hänen tilannettaan lävitse. Yhteistapaamisia jatketaan myöhemmin, kun se tuntuu kaikista sopivalta. Työntekijä ottaa esille mahdollisuuden naisen osallistumisesta myös ryhmämuotoiseen toimintaan yhdessä tapauksessa (N-8).

Väkivaltaa käyttävien miesten kohdalla oli tyypillistä, että työntekijät eivät aloittaneet terapiaa, jollei mies ensin ottanut vastuuta toiminnastaan.

Jos väkivalta on hänestä ok - kerron pariterapian mahdollisuudet ovat huonot, suosittelen omaa hoitoa. (M-9)

Tällaisessa tilanteessa miehen oma hoito nähtiin miehen keinona ottaa vastuu tekemisistään.

Palataan asiaan, kun mies on hakenut itselleen apua Lyömättömästä linjasta tai miessakeista tai Jussiprojektista. (M-7)

Tekijän vastuullisuuden tarkistamiseksi ja uhrin turvallisuuden ja tilanteen tarkistamiseksi työntekijä saattoi sopia erillistapaamiset molempien kanssa

”Joka tapauksessa sopisin molempien kanssa erilliset käynnit” (M-8)

Lyömättömän linjan, miessakkien ja Jussi- työn lisäksi miehelle mahdollisia paikkoja olivat miesryhmään osallistuminen

Miesryhmään ohjaaminen mahdollisesti yhteisen työskentelyn ohella on hyvä.(M-1)

tai järjestely, jossa Perheasiain neuvottelukeskuksesta järjestetään molemmille oma työntekijä, joiden kanssa asiakkaat alkavat pohtia asioitaan. Tilanteessa, jossa tekijä ottaa vastuun toiminnastaan, työntekijät pohtivat ottaako mukaan työparin, ohjatako mies toiselle työntekijälle vai jatkaako yksin pariskunnan kanssa

Jos väkivaltainen pystyy ottamaan vastuun, mietin jatketaanko yhdessä vai siirtyykö mies toiselle työntekijälle. (M-2)

Työntekijöiden toimintalinja on vastuun suhteen yhtenäinen. Miehen on otettava vastuu tekemisistään, hankittava oma hoito, ennen kuin pariterapiaa voidaan lähteä tekemään yhdessä. Asiakkaan turvallisuuden varmistaminen ja työparin ottaminen mukaan väkivallan kanssa työskentelyssä ovat enemmän sääntö kuin poikkeus. "Työparin käyttö mahdollistaa konfrontoinnin" (M-6) ja "riittävän monipuolisen hoidon" (M-8). Myös miehen ohjaaminen Lyömättömään Linjaan tai Jussi- työhön, tai ryhmämuotoiseen työskentelyyn väkivaltaisuuksensa kanssa nousi useassa kirjoituksessa esille. Työntekijöiden kanta pariterapeuttiseen työskentelyyn on että, siihen voitaisiin palata siinä vaiheessa kun kaikki osapuolet voivat olla varmoja, että pelko on poistunut ja mies ottanut vastuun tekemisistään.

8.5. Lasten aseman huomioiminen

Lapset kärsivät perheessä olevasta aikuisten välisestä väkivallasta, vaikka se ei suoraan kohdistuisikaan heihin. Sen on todettu aiheuttavan muun muassa masennusta jo aivan pienillä lapsilla. Vanhemmilla saattaa olla virheellinen käsitys, että jos lapset eivät suoraan näe väkivaltaa, niin he eivät siitä tiedä. Lapset ovat kuitenkin hyvin tietoisia vanhempien välisistä riidoista ja väkivallasta, vaikka vanhemmat luulevat heidän esimerkiksi nukkuvan.

Lasten tilanteen tarkistamiseksi työntekijät saattoivat kysellä asiasta.

Olivatko lapset paikalla, onko väkivaltaa tai sen uhkaa kohdistunut myös lapsiin? (N-3).

Jos pariskunnalla on lapsia, puhuisin myös lasten tilanteesta. Mahdollisesti haluaisin myös nähdä heitä. Joka tapauksessa vanhempien tietoisuutta, että lapset näkevät ja kuulevat olisi lisättävä. (M-8)

Tyypillistä oli, että lasten tilanteeseen ei kiinnitetty huomiota. Lasten tilannetta huomioitiin sekä miesten että naisten ollessa tekijöitä joka kolmannessa vastauksessa.

Positiivinen poikkeus oli myös tilanne, jossa työntekijä oli huolissaan koko perheen tilanteesta ja myös lasten aseman kartoituksesta.

. .. on kiireistä selvittää tarkasti se miten perheen lapset ovat turvassa, miten heidän olo turvataan. (N-9)

Lasten asemaan on alettu kiinnittää huomiota perheasian neuvottelukeskuksissa enenevässä määrin nostamalla aihe yhdeksi painopisteeksi koulutuksissa ja tilastoinneissa. Näillä painotuksilla pyritään vaikuttamaan siihen, että työntekijät auttaisivat vanhempia huomaamaan lasten hädän oman kriisinsä keskellä. Perinteisesti neuvottelukeskuksissa on keskitytty vain aikuisten yksilö ja parisuhteen kysymyksiin. Tilanne on huolestuttava, koska valtaosa Perheasiain neuvottelukeskusten asiakkaista on lapsiperheitä ja heidän vanhempiaan, ja näin lienee myös väkivallasta kärsivien pariskuntien kohdalla. Lisäksi on tutkimustuloksia siitä, että lasten syntymän yhteydessä naisten riski joutua väkivallan kohteeksi kotona kasvaa.

Siitä ei ole tietoa, millaiset tilanteet työntekijöillä ovat olleet mielessä kertomuksia kirjoittaessaan. Kukaan heistä ei pohtinut lastensuojeluilmoituksen tekemistä, mikä olisi nykyisen lastensuojelulain mukaan mahdollista. Lastensuojelulain mukaan työntekijällä on ilmoitusvelvollisuus, mikäli havaitaan, että lapsen kasvuolot vaarantuvat. Lapsen etu täytyy aina ottaa huomioon. Määrällistä tai laadullista eroa siinä, paljonko tai miten lasten asema huomioitiin miesten ja naisten ollessa tekijöitä ei ollut.

8.6. Yhteenveto

Työntekijät suhtautuivat väkivaltatyön periaatteisiin eli turvallisuuteen, vastuuttamiseen sekä perusteisiin hoidon eriyttämisestä eri tavoin sen mukaan onko väkivallantekijä mies vai nainen. Lapsia huomioitiin vain vähän.

8.6.1. Turvallisuus

Uhrin ja keskustelutilanteen turvallisuuden varmistamisessa työntekijöiden toimintatavat eivät olleet yhteneväisiä periaatteisiin nähden. Naisten ollessa tekijöitä työntekijät tyypillisesti eivät tarkistaneet turvallisuustilannetta, poikkeuksiakin tosin oli. Miesten ollessa väkivaltaisista turvallisuusnäkökulma oli työskentelyperiaatteiden mukaisesti työntekijöiden mielessä ja he pyrkivät toimimaan sen mukaisesti.

Naisten ollessa väkivaltaisina, työntekijät käsittelivät uhrin turvallisuutta yhtä usein kuin jättivät käsittelemättä. Tarinoissa oli vaihtelevuutta, mutta tyypillistä oli, että huolimatta siitä pohdittiinko tai pysähdyttiinkö tarkistamaan uhrin turvallisuutta, niissä pohdittiin mistä tilanne sai alkunsa ja mitä sitten tapahtui. Naisten väkivaltaisuutta ei pidetty niin uhkaavana parisuhteessa. Tämä voisi tarkoittaa että, naisten ollessa väkivallan tekijöitä työntekijät eivät aina nähneet väkivallan olevan vaarallista, vaan ehkä enemmänkin ongelmallista käytöstä, josta seuraa parisuhteeseen hankaluuksia.

Miesten ollessa väkivaltaisina turvallisuuskysymys oli esillä ja väkivallan jatkuminen kotona huolestutti työntekijöitä. He ottivat asian esille, mikäli he kokivat tilanteen olevan sellaisen, että turvallisuusasiasta saattoi keskustella ilman, että työntekijä tulkitsee aiheuttavan vaaraa uhrille. Yhdessä tarinassa työntekijä koki väkivallan uhan niin suureksi, ettei hän ottanut asiaa puheeksi lainkaan, ettei se johtaisi väkivaltaan kotona. Työntekijät siis olivat hyvin tietoisia väkivallan jatkumisen mahdollisuudesta. Työntekijät eivät kuitenkaan pysähtyneet tutkimaan, minkälaiset tilanteet olivat johtaneet väkivaltaiseen käytökseen miehillä.

8.6.2. Vastuutus

Työntekijöiden suhtautuminen väkivallan tekijöiden vastuuttamiseen vaihteli naisten ollessa väkivallan tekijöitä. Tyypillisessä vastauksessa työntekijä ei vastuuttanut naista tekemisistään, vaan alkoi pohtia, minkälaiset syyt olivat johtaneet tilanteen kärjistymiseen. Poikkeuksena tästä muutama työntekijä pohti ottaako tekijä vastuun tekemisistään tai vältteli kokonaan väkivaltateeman käsittelyä. Väkivaltatyön periaatteisiin kuuluu, että tekijän on otettava vastuu väkivaltaisuudestaan. Ilman sitä terapialle ei ole minkäänlaisia edellytyksiä. Kun nainen oli väkivaltainen, vastuuttaminen ei ollut itsestään selvä toimintatapa.

Miesten väkivaltaan suhtautuminen oli työntekijöillä yhteneväää. Työntekijöiden mielestä miehen on ensin otettava vastuu teoistaan ja vasta sitten voidaan pohtia millä tavalla työskentely aloitetaan.

8.6.3. Eriyttäminen

Huolimatta työntekijöiden vaihtelevasta suhtautumisesta uhrin turvallisuuteen ja tekijän vastuuttamiseen työntekijät nostivat molemmissa kertomustyypeissä tyypillisesti esille tilanteen eriyttämisen. Asiakkaat saattoivat ottaa erillistapaamisten tarpeen myös itse esille. Miehillä ehdotettiin usein omaa hoitoa, esimerkiksi Jussi-työtä tai Lyömätöntä linjaa. Naisille ei ehdotettu omaan hoitoon hakeutumista Perheasiain neuvottelukeskukseen ulkopuolelle yhtä lukuun ottamatta, jolle ehdotettiin omaa terapiaa tai ryhmämuotoista keskusteluapua. Tämä voi johtua siitä, että väkivaltaisten naisten hoitopaikoista ei ole niin paljon tietoa tai etteivät työntekijät koe naisen väkivaltaisuutta vaarallisena tai niinkään henkilön omana vaan suhteeseen liittyvänä ongelmana.

8.6.4. Lapset

Lasten tilannetta työntekijät tarkastelivat harvakseltaan. Tyypillistä oli, että työntekijät keskittyivät niin aikuisten tilanteeseen, ettei heille tullut mieleen kysyä lasten tilanteesta ja voinnista. Poikkeuksiakin onneksi oli ja näissä tapauksissa työntekijät ilmaisivat myös huolensa siitä, kuinka perheen tilanne vaikuttaa lapsiin. Työntekijät eivät toimineet väkivaltatyön periaatteiden mukaisesti, oli väkivallan tekijä nainen tai mies.

9. JOHTOPÄÄTÖKSET

Miesten ollessa väkivaltaisia, turvallisuus ja vastuunotto kulkevat käsi kädessä. Työntekijät tarkastelivat tilannetta ja uhrin turvallisuutta sekä sitä, ottiko väkivallantekijä vastuuta toiminnastaan. Muun muassa nämä vaikuttivat siihen kuinka tilanteessa edettiin. Useassa tapauksessa miehelle ehdotettiin omaa hoitoa joko Perheasiain neuvottelukeskuksessa tai muualla, joko ensin tai parityöskentelyn rinnalle.

Lasten tilanne tarkistettiin harvoin. Miesten ollessa väkivaltaisia työskentely tapahtui väkivaltatyön periaatteiden mukaisesti lasten tilanteen huomioimista lukuun ottamatta.

Naisten ollessa väkivaltaisia tulokset eivät olleet samalla lailla yhdenmukaiset. Turvallisuuden, vastuuttamisen ja työskentelyn eriyttämisen suhteen työntekijöiden toimintatavat vaihtelivat. Osa työntekijöistä toimi periaatteiden mukaisesti, mutta

vaihtelu oli suurta, eikä niin johdonmukaista. Tyypillisempää oli, että väkivaltaan ei suhtauduttu yhtä vakavasti. Naisten ollessa väkivaltaisista lasten tilanteen huomioon ottaminen oli myös heikolla tolalla.

Työskentelykäytäntöjen kannalta, kun väkivallan käyttäjä on mies, työntekijöiden tulisi kiinnittää enemmän huomiota lasten asemaan. Tällä olisi lasten kannalta heidän hyvinvointiaan tukeva vaikutus. Se saattaisi myös auttaa aikuisia näkemään tilanteensa paremmin.

Kun väkivallan käyttäjä on nainen, työskentelykäytännöt vaihtelevat, eikä niissä ole yhtenäistä linjaa. Toisaalta väkivaltatyön periaatteet on alun pitäen ajateltu tilanteisiin, joissa väkivallan käyttäjä on mies, mutta niistä saattaisi olla apua myös naisten väkivallan hoidossa.

On mahdollista, että naisten ollessa väkivaltaisista työntekijät ovat käyttäneet Jaatisen (1996: 78-79) mainitsemaa työn räätälöintiä eri lailla kuin miesten ollessa väkivallan käyttäjiä. Sitä mitkä ovat olleet työn räätälöinnin perusteet, vaihtelivat. Joissain tapauksissa perusteluina olivat syyt, jotka ovat johtaneet naisten väkivaltaiseen käyttäytymiseen ja se, kuinka asiakkaat siihen suhtautuvat. Joissain tapauksissa työntekijät taas pyrkivät toimimaan väkivaltatyön periaatteiden mukaisesti.

Miesten ollessa väkivaltaisista työn räätälöinti tarkoitti sitä että, työntekijä tarkisti uhrin turvallisuuden ja kykeneekö mies ottamaan vastuun teostaan. Tämän jälkeen hän alkoi pohtia jatkotyöskentelylle sopivaa työmuotoa. Työn räätälöinti siis tapahtui prosessin eri vaiheessa, kuin naisten ollessa väkivaltaisista.

Kun miehet olivat väkivaltaisista, työntekijöiden työskentely tapahtui kertomuksissa lasten huomioimista lukuun ottamatta väkivaltatyön periaatteiden mukaisesti. Tarinoissa, joissa naiset olivat väkivaltaisista, oli työntekijöiden toiminnassa enemmän vaihtelevuutta. Osassa tarinoista työntekijät toimivat periaatteiden mukaisesti, mutta tyypillistä oli suurempi vaihtelu toimintatapojen välillä. Tällainen erilainen suhtautuminen miesten ja naisten tekemään väkivaltaan asettaa miehet ja naiset eriarvoiseen asemaan ja epätasa-arvoisen kohtelun kohteiksi. En lähde tässä laajemmalti pohtimaan asiakkaiden tasa-arvoista kohtelua tai työntekijöiden moraalista toimintaa eri

asiakkaiden kesken. Tutkimus antaa kuitenkin viitteitä siitä, että työntekijöiden olisi syytä pysähtyä pohtimaan omiin työskentelytapoihinsa liittyviä asenteita ja arvoja.

Saattaa olla, ettei työntekijöillä ollut tietoa väkivaltaisille naisille tarkoitetuista työmuodoista, tai he ovat ajatelleet joko tilanteen olevan väkivaltaa käyttävillä naisilla sellainen, että se kuuluu parisuhdeproblematiikan piiriin tai ettei se vaadi ulkopuolista osaamista, kuten väkivaltaisten miesten kohdalla usein oli. Maria-instituutissa on jo usean vuoden ajan ollut käynnissä Demeter-projekti Helsingissä ja Ensi- ja turvakotien liitolla on Helsingissä ja Porissa Vaiettu naiseus -työmuoto, jotka ovat nimenomaan tarkoitettuja väkivaltaisille naisille.

Jos taas työntekijöillä oli tietoa kyseisistä työmuodoista, mutta he eivät naisia niihin ohjanneet, työntekijöiden asenne naisten väkivaltaisuuteen on hyvin erilainen kuin miesten väkivaltaisuuteen. Työntekijöiden ajatus saattaa olla, että naisten väkivaltaisuus voidaan hoitaa perheasiain neuvottelukeskuksesta yksilötapaamisilla, joita myös väkivaltaisilla naisille tarjottiin, mutta väkivaltaiset miehet pyrittiin ohjaamaan heille erikoistuneiden auttajatahojen piiriin.

Tilanteessa, jossa työntekijät eivät suhtaudu yhtä vakavasti miesten ja naisten tekemään väkivaltaan, he asettavat osapuolet eriarvoiseen asemaan. Työntekijöiden suhtautuessa vakavasti miesten tekemään väkivaltaan, he samalla ottavat vakavasti sekä tekijän että uhrin avuntarpeen ja mahdollistavat samalla molemmille turvaa ja mahdollisuutta muutokseen ja hoidon saantiin. Nopeasti ajatellen voisi kuvitella, että miehiä väkivallan tekijöinä kohdellaan huonommin tai ankarammin kuin vastaavasti naisia. Mielestäni näin ei kuitenkaan ole, vaan näissä tapauksissa väkivaltaiselle miehelle mahdollistetaan vastuunotto teoistaan ja hänelle tarjoutuu tilaisuus hoidon piiriin pääsyyn.

Kun työntekijät pyrkivät ymmärtämään naisten tekemää väkivaltaa tai suhtautuvat siihen sen vakavuutta väheksyen, he samalla epäävät sekä uhrilta että tekijältä mahdollisuuden hoitoon ja tukeen. On luultavaa, että myös naispuolisten väkivallan tekijöiden taustalla on masennusta, traumatisoitumista omassa kasvuhistoriassa tai muuta, mikä ajaa heidät äärimmäiseen ei toivottuun käytökseen. Väheksymällä naisten tekemän väkivallan vakavuutta, työntekijät estävät myös tekijöiltä mahdollisuuden vastuunottoon tekemisistään ja kasvuun ihmisinä. Myös väkivallan uhrien aseman väheksyminen on hyvin loukkaavaa. Nämä traumatisoivat tekijöitä ja uhreja

tarpeettomasti lisää. Valitettavasti lapset ovat tämän tutkimuksen mukaan vielä tuuliajolla lähes kaikissa tapauksissa ja heidän traumatisoitumisensa jatkuu.

10. POHDINTA

Tämän tutkimuksen aiheena oli tutkia, eroavatko työntekijöiden työskentelykäytännöt sen mukaan, onko väkivallan tekijä mies tai nainen sellaisissa pariskunnassa, jossa on väkivaltaongelmia. Tutkimusaineistona oli 18 eläytymismenetelmällä hankittua kertomusta, joissa puolesta väkivallan tekijä oli mies ja puolesta nainen. Tutkimustehtävän mukaisesti vertasin työntekijöiden työskentelykäytäntöjä väkivaltatyön periaatteisiin, eli

- Uhrin turvallisuuden tarkistamiseen
- Työntekijän suhde tekijän vastuuttamiseen
- Työskentelyn eriyttämiseen ja tekijän ohjaamiseen omaan hoitoon
- Lapsen aseman huomioimiseen

Tässä tutkimuksessa useissa vastauksissa on havaittavissa vertaiselta vertaiselle kirjoittaminen. Tutkija on osa Vantaan perheneuvonnan tiimiä ja enemmän tai vähemmän tuttu usean Helsingin perheneuvonnan tiimin jäsenen kanssa. Osa vastauksista on kirjoitettu ikään kuin vastaanottaja eli "kuulija" tietäsi hyvin mistä puhutaan ja mitä tarkoitetaan joillain sanoilla tai työskentelyä kuvaavilla ilmaisuilla

”Miehen käsitys naisesta yleensä. Isän ja äidin suhde. Miehen suhde äitiin. Roolit. (M-6)

Toisaalta kirjoituksissa on aistittavissa pohdiskelevaa ilmapiiriä

"Paljon herää: Mikä on pariskunnan historia." (M-9)

Työntekijöiden puheet voidaan ajatella näyttäytyvän "puhujan" vakuuttamisstrategioina, joilla "puhujat" haluaa vakuuttaa "kuulijan". (Alasuutari 1999: 157- 158.) Tällaisessa argumentaatiostrategiassa aineisto koostuu kielellisistä konstruktoista ja teksti nähdään esityksenä, jossa "puhujat" päätyy esittämiinsä tuloksiin tai päätelmiin käyttämiensä retoristen keinojen ja metaforien avulla tai niiden ohjaamina, riippumatta siitä miten tietoista tai tiedostamatonta on ollut esitystavan valinta. (Alasuutari 1999: 162.)

Eskolan (1997: 29) ja Freedmanin (1969) mukaan eläytymismenetelmässä kirjoittajat kirjoittavat asioista usein niin kuin he ajattelevat, ei välttämättä niin kuin he toimivat. Tähän viittaa myös erään vastaajan haastattelun jälkeinen toteamus, hänen sanoessaan,

" pyrkii paperilla korjaamaan sitä, mitä käytännössä tekee." (Eräs vastaaja Helsingin perheasiain neuvottelukeskuksesta).

Toteamuksen voisi ajatella myös kertovan siitä, että hän paperilla kertoo "tietävänsä" - mikäli oikeaa tietoa ylipäättäen on olemassa - kuinka olisi hyvä tietyssä tilanteessa toimia, vaikka käytännössä saattaa toimia toisin.

Myös toisen kirjoittajan antama kommentti kirjoittamisesta antaa aihetta lisäpohdinnalle:

" Tässä tuli vastaan teorian ja käytännön ristiriita." (Eräs vastaaja Helsingin perheasiain neuvottelukeskuksesta).

Tämän ristiriidan myös kirjoittaja tunnistaa omassa työssään. Ristiriita käytännön ja teorian välillä saattaa johtua monesta seikasta. On todennäköistä, että läheskään kaikki parisuhteessa tapahtuvasta väkivallasta ei ole raakaa väkivaltaa. Toisaalta lievääkään väkivaltaa ei tulisi hyväksyä. Kuitenkin väkivaltatyöskentelyn koulutuksessa on ollut vallalla feministinen väkivallan selitysmalli, jossa mies nähdään (väki)vallan käyttäjänä ja nainen uhrina. Tämä saattaa johtaa väkivallan periaatteiden korostamiseen työntekijän mielessä varsinkin, jos väkivallan käyttäjä on mies.

Kun sitten vastaanotolle tulee väkivaltapariskunta, jossa väkivalta ei kummankaan asiakkaan mielestä ole kovin vakavaa, joutuu työntekijä ristiriidan eteen. Toimiako työskentelyperiaatteiden mukaan, jotka voivat tuntua järeiltä toimenpiteiltä vai edetäkö työskentelyssä sen mukaan, mikä tuntuu sopivalta kulloiseenkin tilanteeseen. Tällöin mahdollistuu vähättelyn vaara väkivaltaisten miesten kohdalla. Naisen ollessa väkivaltainen, tilanteeseen voidaan suhtautua jo lähtökohtaisesti työntekijän - ja ehkä myös asiakkaiden - mielessä siten, ettei väkivaltaa oteta niin vakavasti. Tällöin myös vakavasti suhtautuminen väkivaltatyön periaatteisiin saattaa työntekijästä tuntua liioittelulta.

Tässä kohtaa lukija voi itse miettiä tilannetta, jossa vastaanotolle tulee pariskunta ja käy ilmi, että mies on riidan aikana lyönyt vaimoaan avokämmenellä kasvoihin. Mitä ajattelet, kuinka toimisit työntekijänä? Entä jos lyöntejä on ollut jo useassa riidassa? Tai

tutkimukseen liittyen, kuinka toimisit, jos käy ilmi, että vaimo on lyönyt miestänsä avokämmenellä, tai usean riidan aikana lyönyt miestänsä? Voitko ajatella rehellisesti ja ennakkoluulottomasti toimintatapojasi, kestävätkö ne päivänvalon, eli voisitko kertoa kollegoillesi, kuinka olet toiminut ja onko kuvitelmasi toiminnastasi samanlaista kuin käytännön toiminta?

Tutkin minkälaisia toimintatapoja työntekijöillä on väkivaltaisissa parisuhteissa. Työntekijät kirjoittivat kukin yhden esimerkkitapauksen annetun johdannon pohjalta. Tutkimuksen luotettavuutta olisi lisännyt lisäaineiston kerääminen observoimalla, videoinnilla ja haastatteleamalla työntekijöitä. Tällainen usean tutkimusmenetelmän yhdistäminen, triangulaatio, olisi parantanut luotettavuutta. Eläytymismenetelmällä saadaan esiin stereotyyppisiä, mutta myös muunlaisia toimintatapoja (Eskola & Eskola 1995: 165). Nämä minua ovat juuri kiinnostaneet, stereotyyppiset mutta myös niistä poikkeavat tavat toimia väkivallan kanssa.

En väitä, että työntekijät toimivat vain ja ainoastaan niin kuin kirjoittavat. Kirjoitukset kuitenkin tuovat esiin joitain asenteita ja toimintalinjoja, joita työntekijöillä on. Niiden tutkiminen ja sen pohtiminen, mitä ne käytännössä aiheuttavat, on tärkeää.

Mielenkiintoa lisää tietous siitä, että eläytymismenetelmällä kerätyissä kirjoituksissa kirjoittajat usein kirjoittavat siitä, kuinka he ajattelevat, eivät siitä kuinka he toimivat. Tämän mielenkiintoa lisää muutaman haastatellun kommentit kirjoittamisten jälkeen ristiriidasta, jota kirjoittaminen heissä herätti. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei toiminta voisi olla myös kirjoitetun mukaista.

Tässä tutkimuksessa olen käyttänyt melko paljon sitaatteja kirjoituksista. Näin lukija voi itse myös suorittaa vertailua kirjoituksista ja vetää omia johtopäätöksiä työntekijöiden ajatuksista toiminnastaan. Tällä olen pyrkinyt tekemään tutkimuksesta ja tulkinnoistani mahdollisimman läpinäkyviä.

On myös mahdollista verrata tuloksia ajatusleikkinä siihen, miten itse vastaisi työntekijän asemasta kehyskertomukseen. Itsestäni perheneuvoja löydän helposti ristiriidan käytännön ja sen välillä mitä mahdollisesti kirjoittaisin. Houkutus kirjoittaa "oikein" eli väkivaltatyön periaatteiden mukainen - stereotyyppinen - vastaus on olemassa. Tämä tekee muut kuin stereotyyppiset tarinat mielenkiintoisiksi. Toisaalta

todellisten tilanteiden ristiriitaisten ajatusten paperille saamiseksi vaatii hieman enemmän vaivaa. Näiden ristiriitaisten ajatusten ja työmenetelmän valinnan vaikeutta kutsuisin työn räätälöinniksi. Näitä asioita vastaajat ovat kuitenkin vastauksissaan pohtineet mielestäni rehellisesti tunnustaen käytännön ja teorian välisen ristiriidan, kuten eräs vastaaja sanoi.

Perheasian neuvottelukeskukseen etu muihin auttamistahoihin on, että sillä ei ole virallisen auttamisorganisaation leimaa ja asiakkaat hakeutuvat sinne itse vapaaehtoisesti. He tulevat usein jo ennen kuin ongelmat ovat paisuneet ylitsepääsemättömiin mittoihin. Myös väkivaltaisissa parisuhteissa on merkittävää, että Perheasiain neuvottelukeskukseen hakeutuessaan pariskunnat ovat hakemassa muutosta parisuhteeseensa vapaaehtoisesti. Toki joskus on niinkin, että väkivallan esilletuloa pariterapiassa ei ole suunniteltu tai uhri haluaa itselleen tukea erotukseen suhteesta pariterapian avulla.

Nyqvist (2001: 161-166) totesi tutkimuksessaan väkivaltaisista parisuhteista ja asiakkaiden asiakkuuksista, että useat parit olivat hakeneet apua vaikeuksiinsa pariterapiasta ensin. Naiset kuitenkin kokivat, että heidän kokemuksensa ei tullut kuulluksi pariterapeuttisessa työskentelyssä, eivätkä keskustelut helpottaneet heidän tilannettaan. Voi olla, että osassa kyseisistä tapauksista naiset vielä toivoivat parisuhteen laadun paranevan.

Tästä tulee mieleen kysymys, olisivatko Nyqvistin haastattelemat ihmiset olleet mahdollisesti jossain vaiheessa Perheasiain neuvottelukeskusten asiakaskuntaa vai onko naisia ajatella, että kyseessä oli eri asiakasryhmä. Jos asiakkaat ovat samoja, kuinka työntekijöiden tulisi suhtautua tilanteisiin terapiassa, varsinkin jos asiakkaat vähättelevät tilanteen vakavuutta. Tämä tutkimus antaa viitteitä, etteivät ainoastaan naiset, vaan myös miehet saattaisivat kokea, ettei puolison tekemää väkivaltaa oteta vakavasti ja tilanne ei heidän osaltaan parane.

Tulisiko työntekijän toimia asiakkaiden mielipiteistä huolimatta väkivaltatyön periaatteiden mukaisesti ja tavata kaikkia erikseen joko työparin kanssa tai erikseen ehkä hieman pidempään kuin kerran tai kaksi. Toimiiko työntekijä itse silloin väkivaltaisesti, jos hän ei kunnioita asiakkaiden tahtoa?

Useissa väkivaltaisissa parisuhteissa molemmat ovat väkivaltaisia toisiaan kohtaan, mutta väkivallan muodot ovat erilaisia. Miesten väkivallan motiiveina saattaa olla heidän elämäntilanteeseen liittyvät tekijät, jotka uhkaavat heidän perinteistä valta-asemaansa. Naisten väkivaltaisuuden motiivit liittyvät ihmissuhdetekijöihin. (Flinck 2006: 24.)

Useat tutkijat kritisoivat pariterapian käyttöä väkivallan hoidossa, koska se saattaa antaa vaikutelman, että syy väkivaltaiseen käyttäytymiseen on suhteessa - eikä korosta väkivaltaisen vastuuta käytöksestään. (Koski 1999: Säävälä ym. 2006.) Kuitenkin juuri ihmis- ja vuorovaikutussuhteiden vääristymien hoidossa pari - ja perheterapia on toimiva hoitomuoto. Ajatus, että naisten käyttämään väkivaltaan pariterapia sopii hoitomuodoksi, mutta miesten käyttämään ei, tuntuu aika jyrkältä. Ikään kuin miesten tekemä väkivalta olisi aina jonkinlaista ja naisten käyttämä erilaista. Toisaalta mielestäni ei voi laittaa kaikkea miesten tekemään väkivaltaa yhteen nippuun ja kaikkea naisten tekemää väkivaltaa toiseen nippuun.

Oman kokemukseni perusteella perheneuvojana ja -terapeutina ajattelen, että parisuhteet ja väkivaltatilanteet ovat jokainen oma lukunsa, eikä niihin voi soveltaa jotain tiettyä aina toimivaa kaavaa. Joskus kysymys on ensimmäistä kertaa tapahtuneesta molemmiin puoleisesta tönimisestä, toisinaan vuosia jatkuneesta yksipuolisesta henkisestä ja fyysisestä terrorista ja alistamisesta. Väkivalta on kuitenkin aina vakava asia, jossa tönäisykin voi johtaa vakaviin ennalta arvaamattomiin seurauksiin.

Koska tilanteet, joista pariskunnat tulevat ovat niin erilaisia ja jokaisella työntekijällä on omat tapansa kohdata asiakkaat, myös tarinat voivat olla hyvin toisistaan poikkeavia. Ja koska tilanteet ovat niin erilaisia, vaatii joskus työntekijältä tarkkuutta ja viitseliäisyyttä varmistaa molempien asiakkaiden näkemykset tilanteesta varsinkin tilanteessa, jossa väkivallan määrää, laatua tai uhkaa mahdollisesti vähätellään tai vääristellään. Työntekijä tarvitsee koulutusta ja kokemusta väkivallan kanssa työskentelyyn, jotta hän työn räätälöinnissä osaa ottaa erilaiset näkökohdat huomioon.

Työntekijän tulisikin hallita sekä feministinen näkökulma väkivaltaan että systeeminen vastuuttava lähestymistapa. Feministinen näkökulma nojaa näkemykseen miehen ja naisen suhteissa vallitsevasta patriarkalisesta vallankäytöstä. Mielestäni tähän on

tärkeä tehdä lisäys, että parisuhteessa myös nainen voi olla (väki)vallankäyttäjäksi. On myös tärkeää muistaa, että vaikka väkivalta voi olla molemminpuolista, siihen suhtautuminen ja sen aiheuttamat vammat ja pelkotilat voivat olla hyvin erilaisia.

Systeeminen vastuuttava lähestymistapa tuomitsee väkivallan, mutta tarjoaa osapuolille mahdollisuuden vastuunottoon ja erilaisen toimijuuteen. Se mahdollistaa myös pariskunnalle yhteisen foorumin turvalliseen puheeseen väkivallasta, jossa mahdollistuu molempien näkökantojen esiin tuleminen ja käsittely siinä vaiheessa jos ja kun kaikki osapuolet voivat olla varmoja siitä, että väkivalta on poistunut eikä kenenkään tarvitse pelätä toista tai itseään.

Periaatteet antavat sellaisen näkökulman, että kaikkeen väkivaltaan tulisi suhtautua samalla lailla. Pitäisikö sitten miehen ja naisen tekemään väkivaltaan suhtautua yhdenmukaisesti? Vai tulisiko periaatteita muokata erilaisiksi sukupuolen mukaan. Esimerkiksi siten, että miesten ollessa väkivaltaisiksi toimittaisiin aina nykyisten periaatteiden mukaan, ja naisten ollessa väkivaltaisiksi parisuhteessa luotaisiin toisenlaiset, ehkä räätälöidymmät toimintatavat. Toisaalta periaatteet myös naisten ollessa väkivaltaisiksi suojaavat kaikkia osapuolia.

Oma näkemykseni on, että turvallisuuden tarkistamisen, tekijän väkivallasta vastuunoton ja lasten aseman tarkistamisen suhteen työntekijän on oltava tinkimätön. Työntekijä ei voi tietää kysymättä uhrilta, pelkääkö hän omasta, toisen tai lasten puolesta väkivaltatilanteita. Aina tähän kysymykseen ei saa rehellistä vastausta parineuvottelussa lainkaan, vaan sen saamiseksi saatetaan tarvita yksilökeskustelu mahdollisuuksia. Työntekijällä tulisikin olla mahdollisuus tavata molemmat erikseen tilanteen tarkempaa kartoittamista varten.

Tutkimustulos antaa viitteitä työntekijöiden asennoitumisesta väkivaltaan sen sukupuolen mukaan. Kun tekijä on mies, siihen suhtaudutaan vakavasti ja siihen tartutaan periaatteiden mukaisesti. Naisen ollessa väkivaltainen, naisen väkivaltaista käytöstä ei tuomita niin suoraan, vaan siihen haetaan selityksiä ja sitä saatetaan ymmärtää helpommin.

Entä sitten työntekijöiden asennoituminen uhrin asemaan. Ronkainen (2006. 531-548) on tutkinut uhrien asemaa ja toteaa, että uhrilta odotetaan toimijuutta suhteessa

väkivaltaan. Samanlaista toimijuutta ei odoteta jostain syystä kuitenkaan väkivallan tekijältä. Onko tämä sukupuolesta riippumaton malli? Tomimmeko suhteessa uhriin samalla lailla myös häntä vastuuttaen, oli kysymyksessä sitten miespuoleinen tai naispuoleinen väkivallan uhri?

Mikä sitten on työntekijän sukupuolen merkitys väkivallan työskentelyssä. Ovat naistyöntekijät ”tiukempia” väkivallan suhteen ja miestyöntekijät ymmärtäväisempiä väkivallantekijää kohtaan, vai onko asia juuri päinvastoin? Vai vaikuttaako sekä työntekijän että väkivallantekijän sukupuoli siihen kuinka tilanteessa edetään?

Perheasiain neuvottelukeskusten työntekijät ovat käyneet samat perhe- ja pariterapiakoulutukset kuin valtaosa muistakin pari- ja perheterapeuteista Suomessa. Voi siis olettaa, että samanlaista ailahtelevuutta väkivaltatyön periaatteiden noudattamisessa on myös muissa toimipisteissä, joissa kohdataan parisuhdeväkivallan uhreja ja tekijöitä. Tämä asia kaipaisi kuitenkin lisätutkimusta, ennen kuin siitä voi sanoa mitään varmempaa.

Jotta työntekijät tulisivat tietoisiksi omista työtavoistaan ja asenteistaan, jatkossa olisi tärkeä selvittää laajemminkin työntekijöiden toimintamalleja ja -asenteita väkivaltatyössä. Esimerkiksi olisi mielenkiintoista tutkia onko työntekijän ja väkivallan tekijän sukupuolilla vaikutuksia työntekijän toimintatapoihin ja miten muut terapeutit kuin Perheasian neuvottelukeskusten työntekijät toimivat. Ainakin tämä tutkimus antaa viitteitä siitä, että sukupuolella on väliä.

Toinen tutkimusaihe olisi selvittää, miten työntekijät suhtautuvat ja puuttuvat henkiseen väkivaltaan. Oma kokemukseni perheneuvojana on, että vaikka fyysinen väkivalta parisuhteessa loppuisi, niin henkinen väkivalta saattaa jatkua edelleen. Tämä on myös osa-alue, johon ainakin henkilökohtaisesti kaipaan lisäkoulutusta ja fokuointia työskentelyssä.

Keskustelun ja koulutuksen jatkuminen tämän teeman ympärillä on toivottavaa, varsinkin kun lopullista totuutta väkivaltateemaan tämäkään tutkimus ei antanut. Ainakin perheasiain neuvottelukeskusten työntekijöiden kohdalla tilanne parantunut, sillä Kirjon Perheasiain Keskus järjestää nykyisin vuosittaiset kolmepäiväiset väkivaltaan keskittyneet koulutuspäivät perheneuvojille. Näissä koulutuspäivissä on

erikseen teemat miesten ja naisten väkivaltaisuuden kohtaamiseen ja uhrien auttamiseen sekä lasten tilanteen huomioimiseen ja esille nostamiseen.

LÄHTEET

- Antikainen, Jukka 1999: Perheväkivallan perhekeskeinen hoito. Teoksessa Perhe terapiassa - vuoropuhelua vuosituhatosen vaihtuessa. Aaltonen, Jukka Rinne, Raili (toim.). Suomen Mielenterveysseuran Koulutuskeskus. Gummerus. Jyväskylä. 194 - 217.
- Ensi- ja turvakotienliitto. www.ensijaturvakotienliitto.fi
- Eurofem. www.eurofem.net/valtavirtaan/aakkosellinen.html#Naisiinkohdistuvav%C3%A4kivalta
- Eskola, Antti 1988: Blind Alleys in Social Psychology - A Search for Ways Out. University of Tampere.
- Eskola, Jari 1992: Eläytymismenetelmän käytöstä sosiaalitutkimuksessa - esimerkkinä korkeakoulututkimus. Tampereen yliopisto. Työraportteja B: 35.
- Eskola, Jari - Eskola, Kati 1995: Tuottaako eläytymismenetelmä ainoastaan stereotypioita? Teoksessa Eskola, Mäkelä & Suoranta (toim.) Ihmistieteiden metodologiaa etsimässä.
- Eskola, Jari 1998: Eläytymismenetelmä sosiaalitutkimuksen tiedonhankintamenetelmänä. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Eskola, Jari - Mäkelä, Jukka - Suoranta, Juha (toim.) 1995: Ihmistieteiden 1990-luvun metodologiaa etsimässä: keskustelua kasvatus- ja sosiaalityöiden 1990-luvun metodologiaasta. Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Eskola, Jari - Suoranta, Juha 1998: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Tampere.
- Eskonen, Inkeri 2005: Perheväkivalta lasten kertomana. Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitoksen väitöskirja. Tampere 2005.
- Flink, Aune 2006: Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana. Tampereen yliopistopaino. Tampere.
- Furman, Ben - Ahola, Tapani 1992: Väkivaltakierteen katkaiseminen - uhri, tekijä ja verkosto. Duodecim 108/1992.
- Glaser, Danya 2002: Lasten pahoinpitelyn ja laiminlyönnin vaikutukset aivoihin - kirjallisuuskatsaus. Teoksessa Sinkkonen, Jari - Kalland, Mirjam (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. WSOY. Helsinki.
- Hautamäki, Airi 2002: Kiintymyssuhdeteoria - teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymys suhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Teoksessa Sinkkonen, Jari - Kalland, Mirjam (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. WSOY. Helsinki.

- Hautamäki, Jari 1997: Perheväkivalta - Käännekohta miehen elämässä. Gummerus, Jyväskylä.
- Hintikka, Ann-Mari 1999: Kun rakkaudessa lyödään - systeeminen ja feministinen näkökulma parisuhdeväkivaltaan. Teoksessa Perhe terapiassa vuoropuhelua vuosituhannen vaihtuessa. Aaltonen, Jukka - Rinne, Raili (toim.). Suomen Mielenterveysseuran Koulutuskeskus. Gummerus. Jyväskylä.
- Huhtalo, Pekka - Kuhanen, Jarkko - Pyykkö, Eero 2003: Kotona turvassa - katkaise väkivallan kierre. SMS- Tuotanto Oy. Helsinki.
- Husso Marita 2003: Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Vastapaino. Tampere.
- Ikonen, Maikki - Ruismäki, Marjo 1999: Kanssaihmissen kanssa - verkostoterapiassa verkosto terapiassa. Teoksessa Aaltonen, Jukka - Rinne, Raili (toim). Perhe terapiassa. Vuoropuhelua vuosituhannen vaihtuessa. Jyväskylä Gummerus.
- Jaatinen, Jaana 1996: Terapeuttinen keskustelutodellisuus. Diskurssianalyttinen tutkimus alkoholiongelmien sosiaaliterapeuttisesta hoidosta. Stakes, tutkimuksia 72. Jyväskylä.
- Kaitue, Sanna - Noponen, Tanja - Släen, Anne 2007: Yleistä muttei yksityistä - oikeudelliset keinot lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen. Edita. Helsinki.
- Keskinen, Suvi 2008: Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt. Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Tampere 2008.
- Kirkon tilastollinen vuosikirja 2006 2007. Kirkkohallitus. Vammalan kirjapaino. Vammala.
- Koski, Helena 1999: Ulos ansasta - apua perheväkivaltatilanteisiin. Kirjayhtymä. Helsinki.
- Lattu, Emmi 2008: Naisten tekemä väkivalta. Teoksessa Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka. Näre, Sari – Ronkainen, Suvi (toim.) 2008. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi. Juvenes Print. Tampere. 2008.
- Lastensuojelulaki. www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417
- Lehtonen, Anja - Perttu, Sirkka 1999: Naisiin kohdistuva väkivalta. Kirjayhtymä. Helsinki.
- Maria-akatemia. www.maria-akatemia.fi/html/tehtavamme/demeter/sisalto.html
- Miessakit. www.miessakit.fi/fi/luomaton_linja.
- Näre, Sari – Ronkainen, Suvi (toim.) 2008: Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi. Juvenes Print. Tampere. 2008.

- Nyqvist, Leo 2001: Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Prosessinarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 28. Turku.
- Ojuri, Auli (toim.) 2001: Hukasta kukkaan. - naisen tie väkivallasta selviytymiseen. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 29. Nykypaino. Helsinki.
- Oranen, Mikko 2001: Perheväkivallan varjossa - väkivallalle altistumisen vaikutuksista. Teoksessa Oranen, Mikko (toim.): Perheväkivallan varjossa. Raportti lapsikeskeisen työn kehittämistä. Ensi - ja turvakotien liiton julkaisu no 30. Helsinki.
- Perhe- ja lähisuhdeväkivalta - Auttamisen käytäntöjä 2006: Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35. Karisto Oy. Hämeenlinna.
- Piispa, Minna - Heiskanen, Markku - Kääriäinen, Juha - Siren, Reino 2006: Naisiin kohdistunut väkivalta. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos ja HEUNI. Helsinki.
- Rautava, Marie - Perttu, Sirkku (toim.) 2002: Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivalta. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti 19982002: käsikirja perus- ja täydennyskoulutukseen. Stakes. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.
- Ronkainen Suvi 1999: Subjektius, häpeä ja syyllisyys parisuhdeväkivallanelementteinä. Teoksessa Näre Sari (toim.) Tunteiden sosiologiaa. I Elämyksiä ja läheisyyttä. SKS. Helsinki
- Ronkainen Suvi 2002: teoksessa Aapo Satu, Koivunen Anu, Rossi Leena-Maija, Saarikangas Kirsi (toim.) Itkua ikä kaikki? Kirjoituksia naisesta, vallasta ja väkivallasta. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 898. Tammer-Paino Oy. Tampere 2002.
- Ronkainen Suvi. 2006: Teoksessa Väkivalta – Seuraamukset ja haavoittuvuus. Terttu Utraisen juhlaKirja. Lohiniva-Kerkelä Mirva (toim.). Talentum. Helsinki. Karisto. Hämeenlinna.
- Savolainen, Pirjo 1991: Kvalitatiiviset tutkimustavat suomalaisessa kasvatustieteessä. Aikakauskirja kasvatustieteet 22 (5- 6). 451 - 458.
- Sosiaalidemokraattiset opiskelijat ry. www.sonk.fi/politiikka/ohjelmat/feministinen-manifesti.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. www.evl.fi/kkh/to/kpk/pankapua.htm
- Suoranta, Juha 1995: Tekstit, murrokset ja muutos: kolme näkökulmaa laadullisen tutkimuksen metodologiaan. Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Säävälä, Hannu - Pohjoisvirta, Riitta - Keinänen, Eero - Salonen, Santtu 2006: Mies varikolle - Apua lähisuhdeväkivaltaan. Kalevaprint Oy. Oulu.

Törrönen, Hannele (toim.) 2009: Vaiettu naiseus - Ajatuksia naisen väkivallan tunnistamisesta, nimeämisestä ja hoitamisesta. Ensi- ja turvakotienliiton raportti 10. Kariston kirjapaino Oy. Hämeenlinna.

Vantaa. www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;220;4720;4740

Väkivaltaisten miesten hoitomallia suunnitelleen työryhmän raportti 1998: Vantaan kaupunki. Sosiaali- ja teveydenhuollon toimialan julkaisuja C:12.

Yllö, Kersti 1994: Reflections of a Feminist Family Violence Researcher. Teoksessa Donna, Sollie - Leigh, Leslie (toim.): Gender, Families and Close Relationships. Feminist Research Journeys. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage.